

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ȚARA VISURILOR NOASTRE...

Inchinăm aceste ale noastre
dintru ale noastre
Pentru noi și pentru ei:
Părinților tubiți
Educătorilor respectați
ca să ne cunoască și cunos-
cându-ne mai bine să ne înbească
nu mai mult
ci mai cu temei
și mai spre binele nostru

Redacția și administrația:

Prof. Augustin Cosma str. D. Lascu Oradea.

Cu vesele glasuri de tinere firi
 Cuprinși de-amintirea străbunei măririi
 Spre soare ni-e gândul și mergem spre el
 Lumina ni-e ținta și binele țel
 Trăiască-ne țara și neamul :

Cu dreapta 'nălțată pe Tatăl de Sus
 Jurat-am pe tot ce strămoșii ne-au spus :
 Unire 'ntre frați și pe Domnul să-l iubim
 Și altarul de jertf' al națiunii să fim
 Și sufletul neamului nostru.

„Imnul studenților»

GHEORGHE COȘBUC

CUPRINSUL :

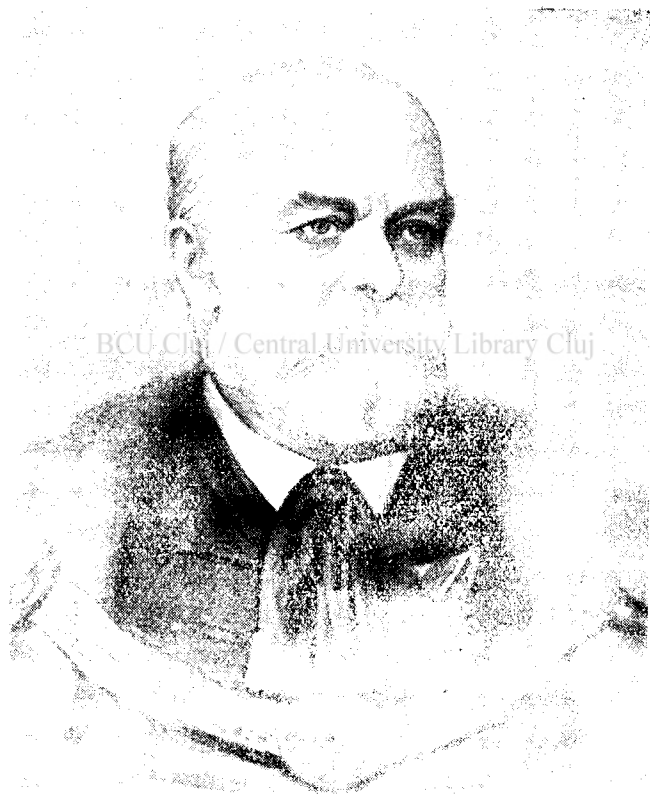
<i>T. Neș :</i>	In memoriam	pag.	6
<i>Prof. Augustin Cosma :</i>	»Piida v'am dat vouă...«	»	7
<i>Prof. T. Vâjdea :</i>	Un binefacător al neamului : »Em. Gojdu«	»	8
<i>Ovidiu Drimba :</i>	Viața și opera lui Em. Gojdu	»	15
<i>Eugen L. Groza :</i>	Patronulni nostru Em. Gojdu (poezie)	»	22
<i>Iuștin S. Ionescu :</i>	Cele două drumuri (nuvelă)	»	23
<i>Arsene Victor :</i>	Desamăgire (poezie)	»	27
<i>Andrei Gh. Vexler :</i>	Calugarul (poezie)	»	27
<i>Ghender Aurel :</i>	Minunea (nuvelă)	»	28
<i>T. Boșca :</i>	Sonet (poezie)	»	32
<i>Vârșândan Veluria :</i>	Dor de primăvară (poezie)	»	32
<i>Giurgiu Alexandru :</i>	Bunica (poezie)	»	33
<i>Octavian Por :</i>	George (Șch ța)	»	33
<i>Andrei Gh. Vexler :</i>	Suspîn (poezie)	»	36
<i>Gherdan N. Elorian :</i>	Cer și oameni	»	37
<i>Ionel Nadiș :</i>	Durere (poezie)	»	39
<i>Drimba Vladimir :</i>	In cimitirul meu (poezie)	»	40
<i>Gheorghe Cosma :</i>	Cronica revistelor școlare	»	41
	Glume	»	43
<i>Cătălin :</i>	Poe-mele trecutului	»	44
<i>Acteon :</i>	Maxime. Epigrame	14, 40,	44
<i>Ovidiu Drimba :</i>	Recenzii. Cronică	»	45 - 48

TARA VISURILOR NOASTRE

ANUL I.

FEBRUARIE - MARTIE 1938

No. 3-4.

EMANUIL GOJDU

NASRUT IN ORADEA

1802 - 1870.

ȚARA VISURILOR NOASTRE **apare lunar**

INGRIJTĂ DE :

OVIDIU DRIMBA cl. VIII, preș. soc. de lectură »V. Alecsandri«

VLAD ZĂNESCU, cl. VII, vicepreședinte.

E. SILAGHI, cl. VIII, secretar.

GHEORGHE COSMA, cl. VIII, preș. comisiei critice.

BĂRBUȘ IOAN, cl. VIII.

CIURDARIU SALVATOR, cl. VIII.

IONESCU IUSTIN, cl. VIII.

BLAJOVICI TRAIAN, cl. VII.

TĂNASE CONSTANTIN, cl. VII.

APOSTOLESCU T. cl. VI.

GROZA EUGEN, cl. VI.

GHENDER AUREL, cl. V.

GHERDAN N., cl. V.

SUB CONDUCEREA ȘI RĂSPUNDEREA :

Prof. AUGUSTIN COSMA.

IN MEMORIAM

Structura sufletească a lui Em. Gojdu a fost determinată de trei factori principali: neamul, familia și mediul social.

Stratul fundamental al construcției sale psihice a fost format din caracteristicile generale ale sufletului obștesc, macedonean. O afectivitate cu o gamă întinsă, o voință tenace călită în focul prigonirilor îndurate, o inteligență lustruită de nevoile de a se adapta neconținut unei situațiuni aspre, variabile, cum era cea din Macedonia, constituiau elementele esențiale, ereditare ale familiei Popovici-Gojdu.

Aceste însușiri cardinale ale sufletului macedonean se întrezăresc limpede într'o serie de fapte săvârșite de Em. Gojdu.

Simțirea lui caldă a învăluit cu o tinctură de umanitarism pe toți cetățenii Ungariei deopotrivă. Emanuil Gojdu a fost un apologet al drepturilor naturale ale omului și un adversar ireductibil al oricărei politici de asuprire. Așa s'a întâmplat că tânărul Em. Gojdu a prezentat Judecătoriei din Pesta o petiție în limba maghiară, în locul celei latine, ca un semn de protest contra octroirii limbii latine, ori germane în școlile din Ungaria. Din același motiv a refuzat în 1861 să rămână prefect de Caraș, sub regimul absolutistic.

Dar tot în numele principiului echității și al egalei îndreptățiri a naționalităților, a pretins Emanuil Gojdu suprimarea prerogativelor și a privilegiilor națiunii maghiare față de naționalități. „Sub națiune liberă independentă se înțelege totalitatea, complexul tuturor locuitorilor de orice limbă ar fi din Ungaria“. Ungurii formează o naționalitate coordonată în cadrul complexului.

Sensibilitatea lui Em. Gojdu însă, nu se țarmurește numai la drepturile omului și a națiunilor; ea tresărea și în fața problemelor și manifestărilor de ordin cultural ori estetic. Incurajarea publicațiilor beletristice, încercă-

4

rile lui de a scrie versuri (publicate în „Szépirodalmi Ajándék“ 1826), frumoasa și inimoasa scrisoare către boierii din Moldova, pentru cultivarea limbii și subvenționarea tipăriturilor românești: arată scara amplă pe care se desfășura simțirea lui Em. Gojdu.

Voința călită, de factură macedoneană, a lui Gojdu s'a manifestat în stăruitoarea sa activitate variată: politică, bisericească, juridică, culturală și economică. În toate domeniile a reușit să se impună atenției obștești, printr'o tenacitate care nu cunoaște împotrivire. În politică a fost stegarul unei concepții dictate de împrejurări; în biserică a fost printre cei dinfăi luptători pentru desrobirea bisericii românești de sub jugul Carlovițului; în dreptul penal scria răsunătoare articole de specialitate și era considerat ca cel mai bun penalist în Ungaria; în încurajarea publicațiilor românești era neîntrecut; iar în chivernisirea averii sale a arătat o disciplină și ordine exemplară, făcând cu puțină întemeierea „Fundațiunii“ celebre din 1869.

Din Macedonia familia Popovici Gojdu a adus o inteligență întreținută vie și ascuțită mereu de necesitatea permanentă de adaptare la situațiuni variabile. Aceasta inteligență a izbucnit luminoasă în discursurile logic încheiate ale luptătorului și magnatului Emanuil Gojdu și în lucrările sale de specialitate. Dialectica și retorica sa îi crease aureolă celui mai distins orator în Dietă, și a celui mai temut adversar la bara justiției. De altă parte, intuiția lucidă a realităților, speculațiunea faptelor economice, constituiesc semnele unei inteligențe practice, alături de cea abstractă manifestată în politică, literatură, ori drept.

Pe acest fond ereditar al macedoneanului Emanuil Gojdu s'a grefat influența mediului familiar. La Românii macedoneni, în sângeroasele conflicte cu învățăturile Coranului, în luptele neostoite cu vitregul mediu geografic, sentimentul religios și alipirea la biserica veche s'au întărit. Credința învățată în lupte ne-a dat pe mitropo-

litul Andrei Șaguna ; aceeași credință cultivată cu îngrijire a dat zestrei intelectuale și simțirii familiei Gojdu patina ortodoxă.

Această notă a familiei Gojdu a fost accentuată prin căsătoria lui Emanuil cu Anastasia Pometa, originară tot din Macedonia, impregnată deci cu aceeași credință puternică în puterea izbăvitoare a bisericii răsăritene. Așa s'a întâmplat că sentimentul religios întărit prin alianța celor două familii cucernice : Popoviciu-Gojdu și Pometa, a odrăslit o serie de fapte creștinești : la fiecare masă, în familia Gojdu, se făcea semnul sfintei cruci, se cântau în casă, cântări bisericești ; nu se cunoștea osteneala în lupta pentru emanciparea bisericii române ortodoxe de sub patriarhia Carlovițului. Același sentiment a pus în mâna lui Gojdu condeiul să scrie actul fundațional, preamilosiv, prin care a ajutat la învățătură pe mulți fii credincioși ai bisericii sale.

Faptele românești și creștinești ale lui Emanuil Gojdu sunt deci rezultatele celor doi factori hotărâtori în formarea fiecărei personalități : factorul etnic și al familiei. Aceste două componente convergente au dat scheletul invariabil, rigid, al caracterului lui Em. Gojdu care a rezistat biruitor influinței factorului al treilea, mediul social.

Intr'adevăr, mediul social maghiar încă din vârsta copilăriei a încercat să imprime elevului și studentului Gojdu o deformare, suprimând ori slăbind efectul primilor doi factori. Stăruitoarele sugestii, insistențele persuasiunii, fireasca ascendență a profesorilor dela liceul „Premonstratens“ din Oradea și Bratislava, secundață de influența permanentă a mediului maghiar din Budapesta precum cenaclul literar al scriitorilor unguri : Kazinczy Fr., Virág Benedek, Berzsényi D., Fáy A. și frații Kisfaludy, ținut în casa scriitorului sârb, avocatul Mihail Vitkovits, în al cărui birou fusese angajat ca stagiar Em. Gojdu, constituia o rețea de forțe sociale cari lucrau la destrămarea și risipirea zestrei originare, românești a tinărului mânăilă. Cu toate aceste, tonul fundamental

românesc al afectivității sale se poate ușor desluși în toate împrejurările și în ciuda mediului potrivit unguresc. Calitățile, încrustate în pasta psihofizică a lui, de ereditate și mediul familiar, n'au putut fi distruse și înlocuite de ambianța streină. În afară de prilejurile arătate mai sus, sentimentul românesc s'a vădit în strălucită puritate, în scrisoarea către boerii Moldovei. „In toate părțile geme sufletul neamului nostru într'un înnunec înfiorător. Trista dormitare a cutropit înaltele talente românești . . . Și când toți ceilalți credincioși fii ai neamului roman : Francii, Italianii și Spanii înfloresc, numai Românii pe cari Roma în cel mai călduros al său sân ne-a purtat, numai noi să gemem în dese mărăcini a întunerecului ! ?“

Același sentiment și mândrie națională i-au pus pe buze cuvintele roslite în 31 Ianuarie 1861, în sala de conferințe din Lugoj : „Dacă aș ști că numai un strop din sângele meu n'ar fi curat românesc, mi-aș tăia vâna cu sabia, ca să-l scot din corpul meu“.

Iar la alegerile din 1866, în calitate de candidat de deputat a exclamat în Tinca : „Voi strigați să trăiască Gojdu, Eu răspund : Gojdu numai până atunci să trăiască, până când va trăi pentru voi, pentru poporul român !“

În conflictul însușirilor ereditare cu mediul uman, au biruit cele dintâi. Emanuil Gojdu a rămas dela început și până la moarte o personalitate cu un robust sentiment românesc și ortodox. Și când a simțit că îl învăluie umbra morții, ca o ultimă spovedanie a scris testamentul prin care a aruncat ploaia de aur asupra satelor românești, făcând să răsară și să se lustruiească talentele native, ascunse în oceanul maselor anonime.

Prin acest testament, spiritul lui a „erupt de sub glie“ — cum prorocia el — și rămâne pururea în mijlocul nostru ca o strălucitoare pildă și idemn spre abnegație și milostenie pentru binele națiunii.

T. NEȘ,

dir. Lic. „Em. Gojdu“

„PILDĂ V'AM DAT VOUĂ . . .“

»A început Isus a face și a învăța«, ne spune sfânta Scriptură despre acela, urmele *faptei* căruia, după trecere de 19 veacuri, le simțim, atât de vii, atât de pline de putere și viață, atât de dătătoare de viață, azi, toți părtașii beneficiari ai faptei lui dinaintea de 1900 de ani, le simt toți cei ce-i urmează fapta lui.

Și dacă creștinismul a putut să reziste furtunilor, dacă atâtea cataclisme n'au putut să-l extermineze; atâtea desbinări, n'au ajuns să-l clatine; dacă neputința atâtor dușmani neîmpăcați ai crucii, n'au reușit să-i pună crucea pe mormântul ce i-l pregătira din care învie tot mai glorios; — *e pentru că înainte cu 19 veacuri a fost consolidat prin fapta* — încununată de jertfa *Celuia*, care a venit în lume să ne învețe că ceea ce dă sens, rost și viață lumii, e tocmai *fapta*.

Amintirea unei fapte izvorită din bogatul izvor al faptei lui Isus, închinăm numărul de față al revistei noastre: îl închinăm *faptei de dragoste de neam și credință* a celui care a fost cândva *Emanuil Gojdu*, patronul liceului nostru.

»Atât să trăiască Gojdu, cât va trăi pentru neamul său a spus el în fața celor care-i strigau: »să trăiască«!

Solemnă promisiune, împlinită făgăduială! Căci cel ce pentru neamul său a muncit și agonisit, trăește pentru neamul său, prin pilda și rezultatul fericit al acestei agoniseli, azi și va trăi în veci de veci.

Căci nu averea l-a făcut pe Gojdu să fie unul dintre stâlpii pe care se așază edificiul vremii, de cari beneficiem, ci *sufletul*, care i-a dat sens și semnificație cari a vivificat ceea ce moartă rămânea, fără acest suflet; suflet ce i-a dat viață averii.

Sufletul a fost care a perpetuat, pentru veci de veci, nepieritor rostul vieții sale pământești, în dania, la a căror raze binefăcătoare s'au încălzit generații.

Iar *rostul vieții sale pământești*, înflorită și rodită în dania binefacerii, a fost: *românismul și credința*. *Românismul faptei* în veci nepieritoare pentru neamul său și credința ce se naște și desăvârșește prin fapte, fără de care moartă este.

Faptă meritorie, căreia ne închinăm; dar mai ales *pilduitoare* pentru toți. Pentru beneficiarii faptei lui în special, dar pilduitoare pentru generațiile de generații ale neamului pentru care a trăit și în amintirea recunoscătoare a căruia trăește cât timp se va vorbi și crede, cum a grăit și crezut Emanuil Gojdu.

Prof. AUGUSTIN COSMA

UN BINEFĂCĂTOR AL NEAMULUI : „EM. GOJDU“

Inchinând gândul nostru memoriei Marelui Român E. Gojdu, patronul Liceului de băieți din Orașea, ne străduim să desprindem din bogata sa viață un îndem de statornicie într'o credință și fortificare într'o năzuință.

E de prisos să stăruim asupra datelor biografice ale sale, fiindcă sunt cunoscute; dar e necesar să alegem din viața sa aurul curat al faptelor, pe care să-l valorificăm în cugetele și simțirile noastre.

Em. Gojdu a fost și a rămas toată viața un Român întreg, chiar dacă uneori i s'au adus întâmplătoare acuzații lipsite de temei. Și-a iubit neamul și măsura acestei iubiri a arătat-o și în vorbe, dar mai ales în faptele care l-au așezat în rândul marilor binefăcători Români.

Deși a trăit izolat printre streini, în capitala Ungariei, unde și prin mediul social și prin interesele profesiei sale de avocat, ușor putea să fie asimilat aceluia mediu, — așa după cum s'a întâmplat cu alți oameni de seamă ai noștri — Gojdu, a păstrat până la apusul vieții, o conștiință și o simțire românească limpede.

Răspunsul său, la aclamațiile ce-i făceau oamenii districtului electoral Tinca—Bihor, cu ocazia alegerii lui de deputat dietal, este semnificativ: »Voi strigați să trăiască Gojdu? Eu răspund că numai până atunci să trăiască, până când va trăi pentru voi, Poporul Român«. Și într'adevăr tot sbuciumul și toate frământările Românilor ardeleni, cari luptau să-și păstreze naționalitatea, aveau răsunet în sufletul său.

În calitate de comite suprem al jud. Caraș, a dat ordin ca $\frac{2}{3}$ din funcționarii statului din acest județ să fie Români și numai $\frac{1}{3}$ streini — după sistemul proporționalității ceea ce era o măsură de o extraordinară ferneritate pe acele vremuri. Ceva mai mult; a impus limba română, ca limbă oficială, alături de limba maghiară.

El căuta să judece problemele de viață ale neamului său cinstit și cuminte și ca Român și ca jurist. — Totuși uneori s'a înșelat — s'a înșelat în substratul psihologic al acelor pe cari el îi credea prietenii Românilor și de fapt nu erau; în sinceritatea ungurilor. Aceasta a fost marea decepție a vieții sale.

Gojdu a fost bun creștin și credincios bisericii sale ortodoxe până la moarte. Spiritualitatea neamului nostru, care îngemânează în mod organic până la confundare, credința crești-

nească cu legea românească și-a găsit o strălucită expresie în sufletul său.

Pe acea vreme era în plină floare materialismul științific, care căutând pe Dumnezeu și cu microscopul și cu telescopul și negăsindu-l, decretase orgolios că nu există. În consecință sanctuarele științei slujeau în numele rațiunii pure și susțineau convingerea în progresul nesfârșit al spiritului omenesc și în atotputernicia lui. Abia în anii din urmă, după cercetări adâncite și după amare decepții, oamenii de știință, au prins să-și recunoască neputința de a contesta lumina Adevărului absolut și să se întoarcă pocăiți la misterele credinței.

Gojdu, deși intelectual de seamă, care era în curent cu mișcarea culturală, n'a șovăit un moment. Credința lui a rămas intactă, așa după cum a primit-o din ființa neamului său, pe care îl iubea și căuta să-l servească cu orice ocazie. Sunt lămuritoare în această privință, cuvintele rostite de el studenților români din Budapesta, cari veniseră să-i facă urări de ziua numelui în anul 1862: »Ca fiu credincios al bisericii mele, laud Dumnezeirea că m'a creat Român; iubirea ce am către națiunea mea, neîncetat mă imboldește a stărui în faptă, ca încă și după moarte să erump de sub gliile mormântului, spre a putea fi deapurarea în sânul națiunii mele! Fără îndoială s'a ținut de cuvânt. Testamentul lui, care este un monument de binefacere închinat în special studențimii române, lipsită de mijloace materiale, îl face mereu trăitor printre noi și astăzi, când ființa lui se află de atâția ani cufundată în pacea veșniciei.

Cu pătrunderea ce avea asupra realităților sociale, Gojdu a înțeles, — cum de altfel înțeleseseră și Avram Iancu și Simion Bărnuțiu, — că Românii din Ardeal, numai cu armele culturii își pot păstra neatinsă ființa etnică și se pot afirma ca națiune cu egale drepturi la viață, față de celelalte națiuni conlocuitoare.

Această înțelegere a devenit certitudine când evenimentele politice din Ardeal, încep să definească o situație prin actul Unirii Transilvaniei cu Ungaria. Era un imperativ al timpului ca Neamul Românesc, cu orice eforturi să-și alcătuiască falanga sa, cât mai numeroasă, de ostași ai credinței și ai culturii românești, care să justifice prin fapte, o realitate socială, întemeiată de drepturi istorice imprescriptibile.

Bazat pe această cunoștință, cu o largă generozitate, el și-a donat întreaga sa avere, agonisită cu trudă și pricepere, în scop de binefacere, pentru ajutorarea la studii a tinerilor români. Condiția esențială pe care o formulează drept criteriu în acordarea burselor, acestor tineri este: »să producă progres bun la

studii, să poseadă purtare morală bună și să documenteze că părinții nu sunt în stare din averea lor proprie să ducă la îndeplinire creșterea și cultivarea copiilor lor». Nici nu se putea formula o condiție mai cuminte și mai justă.

Ce a însemnat în epoca dinaintea de războiul mondial, »Fundațiunea Gojdu«, pentru cultura românească o arată istoricul în cartea neamului; dar o știu mai lămurit și o binecuvintează zecile și sutele de intelectuali, ridicați din bordeie și sălașe sărăcăcioase de pe tot întinsul Transilvaniei, la cultură și rol conducător, cu ajutorul bursei sau stipendiilor primite. Acei intelectuali cari apoi au format avangarda conștiinței naționale, în sbuciumata luptă de idei a naționalismului intransigent, — care a pregătit unirea de azi.

* * *

Fapta de binefacere a lui Gojdu are o îndoită semnificație: creștină și națională. Astfel în ea se îmbină într'un tot unitar și dinamic, ambele fețe ale sufletului său: de român și de credincios. Analizată în componentele ei conține: iubire creștinească, plus naționalism integral, manifestate sub forma binefacerii.

Credem că este de folos să privim aceste elemente, care se integrează într'o acțiune, sub o perspectivă etică, desprinse într'o măsură oarecare de faptuitor, pentru ca să fie cu atât mai mult grăitoare și pilduitoare pentru noi.

Am văzut atât din vorbele cât și din faptele sale, că Gojdu a viețuit pe temeiul moralei, care are ca suport credința în Dumnezeu. Același lucru îl cere apoi și dela bursistii săi, în actul de fundațiune. Personalitatea sa morală reiese și din împrejurarea că s'a dat voie în mod excepțional, ca în bisericile ortodoxe ardelenene să poată fi așezat chipul său alături de acela al marelui ierarh Andrei baron de Șaguna. Numai sprijinit pe platforma moralei a putut să-și păstreze nealterat echilibrul vieții sale și să ajungă la demnități atât de însemnate, ca aceea de comite suprem într'un comitat și jude la curtea supremă, într'un stat care nu vedea cu ochi buni ascensiunea Românilor.

Acest adevăr poate fi exemplificat cu infinite cazuri, luate din toate timpurile și toate locurile. Un om numai până atunci se poate menține pe linia dreaptă a vieții lui, până când are ca orientare busola moralei. Orice abatere înseamnă ratarea vieții, degringolare în abisul animalității, din care cu atâta trudă și târându-se pe brânci s'a ridicat pas cu pas omenirea în progresul său. Singură morala îi dă omului justificarea stăpânirii sale asupra pământului. Arătând rolul metafizic al legii morale,

Kant spune : »Două lucruri îmi inspiră o admirație și un respect continuu și cu atât mai mari, cu cât cugetarea se îndreaptă mai des și mai asiduu asupra lor ; Cerul înstelat deasupra mea și legea morală în mine«.

De fapt infinitatea lumii ne copleșește, ne reduce la proporțiile unui neînsemnat atom, disparent în formidabilul mecanism al Universului ; dar legea morală ne reabilitează, ridicându-ne deasupra animalității și a întregii creațiuni cosmice, prin autonomia voinței noastre.

Pentru a reda mai plastic importanța legii morale în viața omului, recurgem la un singur exemplu : La construcția unei case din Paris, lucrau mulți muncitori urcați pe o schelă șubredă. La un moment dat schela se surpă, iar oamenii ce erau pe dânsa s'au prăvălit la pământ, afară de doi ; unul tânăr și altul în vârstă. Amândoi se agățaseră cu disperarea ultimei nădejdi de o legătură îngustă. Aceasta se îndoise atât de tare, încât amenința să se rupă. »Petre, grăi cel mai bătrân . . . « »Eu am copii . . . « Ai dreptate spuse tânărul și dându-și drumul căzu și muri pe loc. Iată prin urmare doi oameni svârcolindu-se între moarte și viață, între cer și pământ, — mânați în acest moment suprem de cea mai imperioasă forță primară a vieții, de instinctul conservării de sine, spre o rivalitate fără seamă. Deodată prin două cuvinte rostite se depășesc în ce au mai biologic și mai firesc și hotărăsc peste legile vieții, supremația legii morale. — Nenumărate exemple de felul acesta se pot aduce, în special cazuri din războiu, în care sublimul moral atinge paroxismul jertfei primilor creștini.

Morala creștină se întemeiază pe o adâncă justificare psihologică și socială ; pe iubire. În locul legii talionului care propovăduia »dinte pentru dinte«, în locul tiraniei și opresiunii pe care se bazau organizațiunile sociale din antichitate, Isus Cristos, a stabilit ca normă de viață, de coeziune socială, de dinamizare sufletească și de mântuire creștinească, iubirea largă nemăsurată de oameni. »Fie că ar grăi omul în toate limbile omenești și îngeresti, fie că ar avea darul prorociei, fie că ar avea credința neclintită încât să mute și munții, fie că și-ar împărți toată averea, fie că și ar da trupul să l ardă« — toate aceste daruri și virtuți n'au decât prețul aramei sunătoare și sunt lipsite de rod și frumusețe, dacă nu sunt trăitoare prin iubire și nu sunt susținute de voința statornică a omului de a-și servi desinteresat semenul său.

Manifestarea activă a iubirii este binefacerea. Prin iubirea care duce la acte de caritate, omul se realizează pe sine sufle-

tește și crează punți de comuniune spirituală între sine și societatea în care trăiește.

Privită în lumina Evangheliei lui Cristos binefacerea mecenatului român, Gojdu, are toată frumuseța morală. El însuși spune că din iubire către națiunea sa stăruie în faptă.

Dragostea față de națiune este cea mai înaltă expresie a legăturii spirituale ce o poate avea omul față de semenii săi fiindcă națiunea ne încorporează organic în realitatea ei eternă, în baza unui principiu de viață. Ea ne cuprinde pe toți frații de sânge, uniți într'o credință, într'o tradiție, într'o devenire istorică; trup și suflet, trecut și viitor, pământ și cer, toate ni se dau nouă numai înlănțuiți în mod necesar în ființa neamului nostru. Umanitatea nu este decât un produs abstract, o sumă a totalizării unităților sociale, care sunt națiunile. De aceea o religie nu poate fi trăită integral și desăvârșit decât numai atunci când spiritul său universal care tinde spre absolut, spre divinitate, îmbracă din necesități psihologice și sociale o structură etnică. Spiritualitatea neamului este un cadru în care se disolvă într'un tot armonic, într'o tonalitate unitară toate antagonismele răsărite din credințe, datini și obiceiuri de viață.

Am arătat că Gojdu a păstrat și sub raportul credinței legătura organică cu Neamul său. Prin fapta sa de binefacere, calcă pe urmele marilor ctitori voivodali ai Țărilor Românești, — creatori de așezăminte culturale și bisericești.

Prietenia sa cu Andrei baron de Șaguna care n'a fost numai un mare ierarh bisericesc, ci și un mare șef politic și organizator al Românilor ardeleni, — dovedesc suficient, că el urma linia tradiției naționale și religioase.

Ceea ce mai trebuie subliniat în gestul nobil al lui Gojdu este desinteresarea cu care a întemeiat Fundațiunea.

De fapt un act de caritate numai când este desinteresat are adevărata valoare morală. Kant spune: »Cine face binele să se simtă el însuși onorat de primirea binefacerii sale« — în consecință să nu aștepte nici o răsplată.

Dorința de a face binele trebuie să pornească din prisosul sufletesc al omului, din acea generozitate, care prin dragoste și jertfă benevolă îl ridică pe culmi spirituale.

A face binele din dorința de a alina o suferință; din mulțumirea de a vedea licărind o lacrimă de bucurie în ochii unui orfan; din dragostea de a reda un început de speranță în sufletul unui disperat; a face binele pentru a-ți servi țara și neamul; a face binele pentru a împușina răul din lume, — este tot ce poate fi mai minunat pentru cine adâncește viața.

Sunt nesfârșit de multe suferințele în această lume; pe unii îi macină boala, pe alții îi mistue foamea; mulți ar munci cu toată inima, dar n'au puteri, alții nu găsesc de lucru. Sunt atâția cari râvnesc la fărâmiturile ce cad dela masa bogatului și uneori bogații și azi fac ca cel din biblie; mai bucuros le aruncă câinilor.

Viața aceasta nu poate avea o țință mai înaltă, decât să dăruie și să te dăruie. Natura însăși e generoasă și darnică cu noi din voia lui Dumnezeu. Bunurile pământului se produc fiindcă El, le trimite ploaie și soare; așa se pârguesc merele pe creanga pomului, așa crește grâul în lan. Toate sunt date pentru îndestularea noastră a tuturor. Cine adună în mod hrăpăreț numai pentru satisfacția sa personală, acela nesocotește legea naturii care produce și pentru bogat și pentru sărac și se abate dela porunca scripturii care spune: »Dați și vi se va da vouă«.

De fapt toți suntem datornici societății, pentru că ne folosim în confortul vieții noastre de bunurile culturale, create prin strădania și munca jertfelnică a atâtor înaintași. Omenirea săracă și flămândă, adăpostită în peșteri sau în scorburile copacilor, numai prin eforturile titanice ale fiilor săi aleși, a putut să se salte din starea mizerabilă în care se găsea. Atâtea figuri reprezentative ale umanității au trăit și au murit pentru o credință, pentru o idee, pentru un ideal; pentru a aduce o fărâmă de bine în oceanul de patimi și suferințe omenești. Unii au urcat înălțimi amefitoare ale frumosului moral până aproape de lumina transfigurantă a Dumnezeescului crucificat de pe Golgotha, care s'a dăruit pe sine însuși pentru răscumpărarea omenirii din păcat.

Jertfa cere jertfă. Insuși Iisus Hristos a consfințit-o ca pe un principiu de viață. Evident nu toți sunt născuți să realizeze lucruri mari, dar fiecare are posibilitatea să dea un sprijin, o mână de ajutor unui lipsit. Este mult grăitor cazul următor care tocmai prin simplitatea sa este de o frumusețe deosebită. Pedagogul Pestalozzi, care prin nemărginita sa dragoste față de cei mici, a ajuns cel mai mare educator al omenirii, era chemat în audiență la un domnitor. În drum s'a întâlnit cu un cerșetor. Cum nu avea bani la el pentru ca să nu lase pe cerșetor mârșit, cu mâna goală, a smuls o cataramă de argint dela unul din pantofii săi, i-a dat-o nevoiașului, iar el și-a legat pantoful cu un paiu și așa a mers mai departe la audiența importantă, unde era așteptat. Iată un om care trăia real și adânc nevoia facerii de bine, ca pe un imperativ al vieții. — Iată ce înseamnă a înțelege cu adevărat sensul vieții.

Am privit în lumina moralei, actul de binefacere, care izvoarește din iubire creștinească, plecând dela exemplul strălucit pe care ni-l prezintă viața patronului liceului nostru. Acest om încrezător în misiunea istorică a neamului său și statornic în credința sufletului său, s'a străduit o viață întreagă, să realizeze o operă de binefacere, care are o semnificație și națională și creștinească. Fie ca exemplul vieții lui, ca și a altora ca el, să fie îndemn în educația ce și o desăvârșesc tinerii în acest liceu. Regretatul Titu Maiorescu ne spune undeva: »Treapta întâia pe care ne înălțăm, e un altar de jertfă«. Ei care se înalță zi cu zi și an cu an în învățatură să facă așa, ca aceasă înălțare spirituală să fie fundamentată pe bunătatea inimii, capabilă de orice jertfă, față de semenii lor, față mai ales de neamul și țara noastră, care este într'o formulă rezumativă: rațiunea noastră de a fi.

Prof. T. VĂJDEA.

MAXIME ȘI REFLEXII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ciuma patriei este acea tinerime perdevară și insolentă care mereu se învârtește între cafenele, teatre și mesele de joc; care nu citește decât din plictiseală și stimează sau disprețuește după modă.

Kant.

Nimic mai util ca discuțiunea, nimic mai primejdios ca disputa: una luminează, cealaltă orbește. Din nenorocire dela una până la cealaltă nu e decât un pas.

Séguir.

Nebunul are inima lui în limbă și înțeleptul are limba lui în inimă.

Plide filosoficești.

Cei grăbiți, opriți-vă și meditați!

Gândiți, — judecata este izvorul puterii

Jucați-vă — jocul este secretul tinereții veșnice.

Fii prietenos, — prietenia este calea spre fericire.

Citiți, — cititul este izvorul înțelepciunii.

Râdeți, — râsul este muzica sufletului.

Do.

EPIGRAME

„Ift dau dragostea mea de zahăr“

O elevă.

Nu te repezi fetiço.

Stai și ia o mai încet

Nu-i da »dragoste de zahăr«

Că primește . . . diabet.

Acteon.

VIATA ȘI OPERA LUI EMANUIL GOJDU

„Plus tard, le monde entier passera sur la porte
qu'ils ont ouverte au seuil de l'infini“

Emile Verhaeren.

Poarta eternității nu se deschide decât oamenilor mari. Și sunt puțini aceia cari îi posedă cheia, dar mai puțini cei ce o deschid cu mai multe chei. Printre acești puțini e și Emanuil Gojdu care și-a deschis ușa veșniciei cu cheia filantropică a inimii sale de creștin și cu cea naționalistă a sufletului său de Român.

În secolul al XVIII-lea, creștinii din peninsula balcanică trăiau sub sălbatica teroare a Turcilor care-i persecutau și i masacrau la cele mai mici enunțări de pretenții, de drepturi egale. A trebuit să se sesizeze congresul din Berlin (1878), târziu de altfel, de aceste odioase masacre ce-au indignat întreaga Europa.

În fața acestor sălbăticii, o mulțime de familii macedo-române au trecut în spre Nord, așezându-se fie în Polonia, fie în Estul Ungariei.

Familia lui Gojdu e originară din Macedonia, din orașul Moscopole (important centru comercial în sec. 18 având peste 60.000 loc.) și s'au stabilit întâi în Polonia, apoi în Ungaria. Aceste familii de refugiați macedo-români se ocupau de preferință cu afacerile: erau negustori și bancheri.

Datorită tenacității, persistenței și hărniciei lor, ei și au creat situații înfloritoare, ridicând peste tot frumoase biserici ortodoxe. (Cum e cazul celei din Oradea).

Asupra originii familiei lui Gojdu, nu există o precizare admisă de toți; iar când n'ai o competență într'o chestiune discutată și controversată, cel mai nimerit e să expui toate aspectele și soluționările chestiunii.

Astfel, în arhivele parohiei ort. rom. din Oradea găsim numele tatălui lui Em. Gojdu, — »Atanasie Popovici sau Gojdu Atanasie«. De aceea Partenie Cosma, prieten al casei, susține că e dintr'o veche familie românească din Didișeni. Dar Ioan Cavaler de Pușcariu, prieten nu mai puțin intim, îl consideră macedo-român. D-l I. Lupaș concludă — pe baza unui vechiu testament — că pe tatăl marelui Român și fondator îl chema »Gojdu« și era macedo-român. De altfel originea sa e cât se poate de firească: Aromânii cari au dat țărilor învecinate mari oameni politici, militari, de științe și litere, ne au dat și nouă, în a doua jumătate al veacului trecut doi viguroși stâlpi de neam și lege: Șaguna și Gojdu.

Em. Gojdu s'a născut la Oradea într'o casă modestă din Velența, în 21 Februarie 1802. Tatăl său era un negustor nu prea strălucit; se pare că principala sa ocupație era cărăușia: închiria poștalioane cu câte 4 cai, nobililor unguri cari își cruțau caii lor în drumuri mai lungi. Fără să fie bogat, Atanasie Popovici-Gojdu îi putu croi unicului său fiu drumul unei cariere intelectuale.

Emanuil manifesta încă din copilărie o inteligență vie și o fire pe cât de categorică pe atât de cumpătată, caracterele copilăriei ce se vor accentua în epoca tinereții, pentru a se contura definitiv în personalitatea maturității.

Studiile secundare și-le face la Oradea și Pojon, dovedind o deosebită aplicație pentru științele speculative. În 1820 se înscrie la drept în Oradea; continuă la facultatea din Pojon unde și termină ca »primul eminent«. Mediul unguresc, cu toate insistențele sugestii, cu toate tendințele de a sugera noi idei în sfera sa de convingeri personale, n'a reușit să-i altereze nobilu-i metal sufletesc; cel mult o superficială pojghiță, de calitatea efină și absolut ne semnificativă a contingentei.

Pentru acest sens cât și pentru această epocă, spune mult scrisoarea pe care entuziastul tânăr o adresează »străluciților boeri ai nației românești și ai Moldovei« din care iată un fragment:

»În toate părțile geme sufletul neamului nostru într'un întunec înfiorător. Tristă dormitare a cutropit înaltele talente românești. Numai acum începe groaznică noapte a se despica, înfiorată în tuncime a oarbeștiințe a se risipi și cu sburătoare săgeți se arată printre raze lucitoare săpatul mormânt al neamului românesc. Acolo în acea groapă, prin care prin negrijirea cultivării de limba sa și-au pregătit-o, acolo împreună cu limba va putrezi sufletul neamului, dacă acum, când se poate, nu se va încunjura lenevirea«.

Fragment foarte caracteristic pentru fondul său sufletesc, și care singur răspunde falselor acuzații bazate pe contingente tot false.

După terminarea studiilor e numit practicant la »tabla regească« — cam ceea ce ar fi azi Curtea de Apel. Fiind avizat la puterile sale, se susține și cu instrucția, cu care ocazie ajunge în familia macedo-română Pometa, de unde, mai târziu, se și căsătorește. În 1824 depune examenul (»cenzura«) de avocat cu un succes desăvârșit, care-i deschide larg ușa biroului advocațional al poetului sârb Mihail Vițcovici, unde cunoaște pe cei mai mari poeți maghiari ai vremii, dintre cari Virág Benedek și Berzsényi Daniel l-au hotărât să scrie și el versuri (nu poate fi vorba de

o »influență« a acestor poeți pentru că Gojdu n'a făcut nicicând »poezie«; scrie însă în genul lor) din care, în 1826 publică câteva ocazionale (aprob) într'un almanah, »Szépirodalmi Ajándék«. Incapsulate în niște versuri făcute iar nu născute, lipsite de orice poezie, dovedind lipsă de talent, aceste exhibiții sunt într'adevăr niște »amuzante îndeletniciri de versificație« (T. Neș).

În curând dă examenul de »notar cambial«, ceva din ceea ce e azi un notar public, și-și deschide un birou advocațional-notarial. La 1827, prezintă, primul, la judecătoria din Pesta o petiție în ungurește, pentruca apoi să elibereze extrase de botez și mandate de aducere (Keresztlevél, Kereset leveleket) precum și alte acte notariale, în ungurește. Acest lucru îi face faimă, îi aduce reputație și simpatie în cercurile maghiare. Biroul său e foarte frecventat, fiind un foarte temut adversar la bară. Acum începe ascensiunea situației sale materiale. E căutat, apreciat, comentat, i se cer colaborări la reviste de specialitate, i se publică discursurile. Acum susține la Paris, apărarea unui mare conte ungar în chestia unei moșteniri imense. Pledează strălucit în limba latină (franceza n'o cunoaște) și câștigă procesul, ceea ce-i aduce cinste, reclamă, și o serioasă remunerație de onorar.

Deși bogat, Gojdu ducea o viață de o simplitate patriarhală. Partenie Cosma ne dă câteva indicații foarte sugestive: »Trăia simplu și igienic, bea numai apă. Era mândru de originea sa de român ortodox din popor nenobil, și asta o manifesta oriunde i se da ocazie, atât cu cuvântul cât și cu fapta. La mese, unde erau și străini, înainte și după mâncare ostentativ își făcea cruce. În sărbătorile Paștilor întotdeauna când se așeza la masă cânta un »Hristos a înviat«. În casa lui numai cu străinii se vorbea în limba lor, în familie însă și cu Românii, numai românește. Ceea ce nu era lucru mic atunci, casa lui atât înainte cât și după 1848 era recunoscută de casă românească, unde toți Românii erau bine primiți și sprijiniți. În cancelarie avea numai Români, iar duminicile și sărbătorile după amiază vara le petreceau în vila lui Gojdu. El își petrecea cu ei, glumea și cânta cu ei cântece naționale. Era unul din acei rari din Ungaria cari aveau o fermă speranță în viitorul națiunii române«.

Emanuil Gojdu și-a arătat simțămintele în patru domenii de activități. De sigur nu e neimportant gestul său, când — în ședința din 5 Nov. 1861 a Astrei — felicită asociația, îi urează spor la muncă și se înscrie ca membru fondator. Și e un sacrificiu material peste care nu se poate trece cu vederea, editarea pe cont propriu a cărților lui Iuga Diaconovici »Biblioteca Română« și »Viața lui Hristos« precum și »Calendarul lui Neagoe«.

În domeniul luptei pentru autonomia bisericii ortodoxe din Transilvania. Prieten cu Andrei Şaguna, şi-au dat mâna într'ajutor pentru a scăpa biserica de jurisdicţia mitropoliei Carloviczului. Încă în 21 Mai 1848, asistat de Ioan Dragoş, Gh. Fonnai şi Nicolae Jiga, redactează o convocare pentru a se lua diferite hotărâri de ordin bisericesc.

Iar în Martie 1862 s'a prezentat, — tot pentru această chestiune — împăratului Francisc Iosif I o delegaţie în frunte cu Şaguna, din care n'a lipsit Gojdu.

Dar Emanuil Gojdu, prin lupta sa naţională, şi-a cucerit locul în istoria Transilvaniei.

În 1861 se ordonă reorganizarea comitatelor (judeţelor) pe baze constituţionale, cu respectarea drepturilor Românilor. Comite suprem (prefect) al celui mai românesc judeţ e numit Emanuil Gojdu, la Caraş. T. Păcăţianu, care dă cele mai ample relaţii în privinţa asta, spune că »dintre puşinii comişi supremi de naştere română, nici unul n'a fost primit cu atâtea simpatii, manifestate din toate părţile, ca acest bărbat luminat al neamului nostru popular la Român şi stimat de străini«.

În 8 Ianuarie 1861, studenţimea română din Pesta se prezintă în corpore la el să-l felicite şi să-i ureze spor şi izbândă. Gojdu, printre altele le răspunde: »Persoana mea nu e decât mijloc, prin care unul dintre drepturile cele mai sfinte ale Românilor se realizează; şi tot meritul meu este că sunt şi am fost totdeauna Român. Îmi pare bine că voi putea lucra ca Român şi patriot spre ridicarea şi înaintarea materială şi spirituală a neamului«.

În drum spre Lugoj, i se face, în 18 Ianuarie, la Timişoara o primire cu adevărat triumfală: trimişi ai comitelui de Timişoara, o ceată de călăreţi şi conduct de torţe, discursuri. În numele Românilor vorbeşte inspectorul C. Ioanovici care-i exprimă bucuria de a fi ales un atât de strălucit Român.

La Lugoj i se face o primire bună, deşi era privit în anumite cercuri cu oarecare neîncredere din pricina ideilor sale de de înfrăjire româno-maghiară, idei rezumate de Gojdu în aşanumita »teorie a complexelor despre stat şi naţiune« în sensul următor: *naşune*, înseamnă o ficţiune; ea nu poate fi concepută decât ca complexul tuturor naţionalităţilor coordonate ca valoare politică. În consecinţă poporul maghiar nu are drept la o hegemonie asupra vreunei alte naţionalităţi. Egală valoare politică, egale drepturi.

Ceea ce Românii din cel mai românesc judeţ nu puteau admite, cel puţin în chestiunile locale. Radicalişti, categoric, în-

transigenți, ultraiști, nu vedeau cu ochi buni politica *oportunistă* pe care o va face Gojdu, singura atitudine ce o puteam adopta noi Românii ungureni, neglijați de transilvăneni și deslipiți de Ardeal prin constituția din 11 Martie 1849.

În 31 Ianuarie 1861 se face la Lugoj o conferință pentru compunerea listei comitetului, prezidată de Gojdu, care arată necesitatea recunoașterii de către unguri a drepturilor noastre istorice. Iar pentru a înlătura orice nedumerire, el zice: »Dacă aș ști că și numai un strop din sângele meu n'ar fi curat românesc, mi l-aș scoate din mine«. În 19 Februarie, se decretează limba română de limbă oficială.

În ședința din 5 Septembrie se discută înființarea unui gimnaziu »român național răsăritean«, propunere făcută de comitele suprem Gojdu. Se decretează »în cuprinsul comitatului Caraș limba oficială peste tot în afacerile interne să fie cea română«. Acesta a fost Gojdu ca și comite suprem de Caraș: înțeleaptă pârghie de echilibru între două extreme, între Românii ultraiști și Ungurii reacționari, și înțelepciunea înseamnă echilibru.

Dar Gojdu, în calitate de comite suprem, era membru de drept în camera magnaților. În care, în 1861 avem trei Români: Gojdu, Manu și Sig. Popp, primul fiind și cel mai activ. Păcățianu spune că nimeni dintre reprezentanții Românilor intrați în parlament nu a înțeles situația grea și n'a fost atât de convins despre necesitatea stabilirii unei solidarități între luptătorii noștri naționali pentru ca procedarea lor să fie uniformă, ca Em. Gojdu.

De aceea convoacă pentru 7 Mai 1861 la o conferință confidențială pe toți luptătorii politici români aflați în Pesta, pentru a-și fixa atitudinea, linia și programul de luptă. În timpul desbaterii, printre altele, Gojdu spune: »Noi numai uniți vom fi în stare să impunem majorității și să câștigăm respectul Europei. Să ne ferim de orice tendințe separatiste. Nu ne putem mulțumi cu promisiuni, ci trebuie să pretindem cu toată energia recunoașterea pretențiilor. Să nu primim lege permisivă, ci să cerem lege imperativă. Trebuie să avem bărbați români peste tot. Când e vorba de interesele națiunii nu putem vorbi de loialitate și generozitate. Ușa locuinței mele stă deschisă ziua-noaptea pentru fiecare Român de inimă, iar eu stau la dispoziția națiunii și în serviciul cauzei naționale totdeauna, chiar și la miezul nopții«. Spicuri foarte elocvente despre naționalismul său profund.

Gojdu pregătește un mare discurs în camera magnaților, pentru a formula pretențiile Românilor. G. Bariș pe care-l numise Gojdu membru onorar al comitatului Caraș, îi dă unele sugestii aceluia care »se interesează de cauzele Românilor în cel mai

inalt grad« spunând că Ardealul nu vrea uniunea și pretind limba română de oficială.

În aceeași cauză Gojdu cere în 2 Mai părerea episcopului Șaguna și mitropolitului unit Sterca Șuluțiu, fixându-i și ale sale 17 puncte. În 9 Mai, mitropolitul Șuluțiu scrie episcopului Șaguna comunicându-i scrisoarea comitelui de Caraș și cerând postulatele cauzei Ardelene, pe care comitele o socoate deosebită de cea a ungurenilor. Urmează un interesant schimb de scrisori între aceste trei personalități proeminente, în urma cărora Gojdu își cristalizează materialul din care va scoate formidabilul său discurs din 17 Iunie 1861 în camera magnaților. În această clasică vorbire, își dezvoltă el magistral cele 8 puncte de vedere:

1. Unirea decretată de dieta din Cluj la 1848 a fost făcută contra voinții Românilor, cari aveau doar trei reprezentanți, — niciunul ales.

2. Națiunea română, deși de 1,353.000 suflete, nu se bucură de drepturi constituționale care să fie fixate în legile din 1848.

3. Secuții n'au fost desarmați, Românii au fost.

4. Grănicerii din Croația, Sirmin și Banat au fost chemați în dietă, Românii nu.

5. S'a urmărit tendința de contopire a noastră cu Ungurii. Dar Românul consideră *ca bază a libertății sale nu libertatea individuală, ci viața națională.*

6. Impilătoarele aprobate, compilate și diploma leopoldină, să fie »nimicite pentru vecii-vecilor«.

7. Ardelenii să nu fie excluși din viața politică, legea electorală din Ardeal să fie abrogată.

8. Ardelenii nu iau în considerare uniunea ca lucru făcut.

Strălucitul discurs a avut un mare răsunset în sânul intelectualității ardelene. Printre alte scrisori și laude, — apărute în »Gazeta Transilvaniei« — Gojdu primește și o adresă din partea cercului Beiuș în care »inteligența română« promite a-i ridica »un monument etern în inimile« lor, iar I. Rațiu, în ședința comitatului Hunedoara îl laudă numindu-l »Luceafărul Românilor«.

După ce dieta a fost dizolvată, Gojdu își prezintă singur demisia. În 1866 e ales deputat dietal de Tinca. Atunci spune el: »Gojdu să trăiască până când va trăi pentru poporul român«.

Gojdu trăește, pentru că a trăit și trăește *pentru* poporul român, prin fundația sa, a cărei idee zămislită o enunță chiar el într'un toast reprodus în ziarul »Concordia«: »Iubirea ce am căre națiunea mea, neîncetat mă îmboldește să stărui în faptă, ca încă și după moarte să erump de sub gliile mormântului spre a putea fi pururi în sânul națiunii mele«.

Și Gojdu trăește în sânul națiunii prin fundația sa. Decorat în 1867 cu ordinul leopoldin, numit în 1869 jude la Curtea Supremă a Ungariei, moare în cinste la 3 Februarie 1870. Prin testamentul său redactat în 4 Nov. 1869, își testează întreaga avere »acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania, care se ține de credința răsăriteană ortodoxă«.

În prima perioadă de 50 de ani se vor distribui burse tinerilor români ortodocși, talentați, cu purtare bună și nu îndeajuns de înstăriți, în valoare de $\frac{1}{3}$ din veniturile averii, restul se capitalizează. În a doua perioadă de 50 de ani se distribuiesc $\frac{2}{5}$. În a treia perioadă tot de 50 de ani, $\frac{1}{2}$. restul capitalizându-se. În fine în ultima perioadă, la fel de lungă, $\frac{1}{10}$ din venituri va fi reținută ca fond de rezervă, restul se va folosi »pentru diferite scopuri ale Românilor ortodocși din Ungaria, având în vedere prosperitatea și înflorirea Patriei comune și bisericii ei«.

În administrația fundațiunii intră de drept mitropolitul și episcopii ortodocși ai Ardealului, apoi de două ori atâția laici »bărbați cu autoritate și cunoscuți ca onești, deștepți și români ortodocși zeloși« și cel puțin un membru din urmașii primei sale soții Poynár de Királydarocz.

Fundația lui Gojdu și-a îndeplinit cu prisosință misiunea, distribuind burse în sume considerabile, până la izbucnirea războiului mondial. Acțiunile bancare, fundația avea acțiuni în valoare de 10.000.000 coroane aur! — au fost depreciate; azi o acțiune e cotate (a lui »Pesti Hazai«) cu 480 pengő (cca 14.000 lei). În afară de alte hârtii de valoare, fundația dispune de un corp de case în Budapesta între străzile Dob—Király și Holló, de o extremă valoare comercială, case cu etaj, cu două etaje, cu trei etaje, parter pentru prăvălii și un bazar, evaluate după o expertiză recentă, maghiară la cel puțin 4.000.000 pengő (cca 130.000.000 lei) cu un venit anual de cca 3.000.000 lei.

Dela 1927 toate veniturile sunt blocate. Guvernul român a făcut intervenții, zadarnice. Am renunțat și la perspectiva unui proces la Curtea Internațională dela Haga. Abia azi fundația Gojdu va fi repusă pe linia înaltei sale misiuni.

E și timpul; fundația care a dat Românilor o elită de intelectuali, baza speranțelor și realizărilor istorice, fundația care oglindește sufletul de granit și inima de aur a celui care a creat-o, fundația lui Gojdu va fi aci la graniță, și trebuie să fie o pecete veșnică și definitivă a românismului pe aceste plaiuri.

OVIDIU DRIMBA,

PATRONULUI NOSTRU

EM. GOJDU

Aş vrea să-ţi cânt un imn, părinte,
 Să 'nchin un imn vieţii tale,
 Dar sunt prea slab, nici n'am cuvinte,
 Şi nu 'ndrăznesc să-ţi ies în cale.
 Dar am văzut pe-al tău mormânt,
 O cruce 'mpunsă de piroane ;
 Mi-a povestit într'un cuvânt,
 Intreagă viaţa ta, patroane :
 Ai tras cortina vremilor cernite,

Ai scăpărat scânteii de aur în inimi biciuite ;
 Şi ai tăiat cărarea, prin sălbatice desişuri,
 Şi ai urcat cu pasul hotărît spre vârf de munte,
 Pe margini de prăpăştii, pe rezezi povârnişuri,
 Cu Dumnezeu în suflet şi mâna lui pe frunte ;
 Speranţa-ţi neîvinsă te-a'mpins pe dreapta-ţi cale,
 Erou ideii tale tari şi neschimbate,
 Voinţa ta o stâncă şi aur glasul minţii tale,
 Ai dus făclia cunoştinţii, în suflete uitate.

Te-ai smuls din noaptea cea adâncă,
 Ce dănuia de veacuri grele,
 Te-au fermecat lumini de stele,
 Şi le-ai zidit palat pe stâncă,
 L-a făurit doar bunătatea,
 Şi dragoste-ai turnat în el,
 L-ai făurit cu-atâta zel,
 Că l-a 'ndrăgit eternitatea,
 Şi par'că văd cum mic odată,
 La poarta lui băteam şi eu ;
 In casa lui prea luminată,
 Am locuit de atunci mereu . . .
 Patroane, fiii tăi un legământ,
 Croim de azi pe veşnicie ;
 Ținând mereu la datorie,
 Te vom urma pân' la mormânt . . .

EUGEN L. GROZA

cl. VI-a

CELE DOUĂ DRUMURI

(NOVELĂ)

Tudor Boroianu nu intra pentru prima oară în Ioneasa. În copilărie, petrecuse în acest sat multe veri, la un unchiu al său, preotul comunei pe acele vremuri. De atunci trecuseră mulți ani și între timp unchiul murise. Locul lui fu luat nu peste mult timp — chiar de către fiul său Ioan Sârbu. Drumurile celor doi veri, cari în tinerețe fuseseră foarte buni prieteni, se despărțiră la un moment dat, așa că ei nu se mai văzuseră de mult timp. Numit revizor în acest județ Tudor Boroianu vine astăzi la Ioneasa în calitate oficială.

Intrată în sat, mașina înainta cu greu, pe șoseaua proastă și noroioasă — »Auto-stradă românească«.

Ajuns în fața casei preotului, automobilul opri. Odată cu aceasta încetă și concertul de lătrături dat de câinii ce se luaseră după el.

Ioan Sârbu fu pe cât de mirat, pe atât de bucuros, de plăcută surpriză ce i-o făcuse vărul său.

Preotul trăia acum singur căci rămăsese văduv de zece ani.

După ce se întreținură câteva timp, Tudor Boroianu zise :

— Dragă Ioane, te rog să mă ierți că de-abia venit, trebuie să te las pentru vreo oră și ceva.

Mă duc la școală să văd ce-i pe acolo.

— Nu face nimic, du-te. O să-ți placă învățătorul nostru. Până atunci, eu o să am grijă să ți se pregătească camera ta, aceeași din copilărie, când veneai la noi în vacanțele de vară, pe când mai trăia bietul tata, Dumnezeu să-l ierte.

De când am rămas singur, n'a mai intrat nimeni în ea. Rămâi pe noapte aici. Nu ?

— De sigur. Plec abia mâine. Ași rămâne mai mult, dar nu pot căci trebuie să fiu la prânz la Fălticeni.

La masa dela amiazi preotul invită și pe învățător cu soția lui. Iar masa de seară o luară cu toții la acesta din urmă.

De cum intrase în casa lui Paul Negoiescu, Tudor Boroianu rămase surprins. Locuința avea trei camere, modest, dar îngrijit mobilate, una dintre încăperi servea drept dormitor, alta era sufrageria, iar a treia, camera de lucru a învățătorului. În această cameră, stăteau după cină de vorbă — preotul, învățătorul și revizorul.

— Ai o bibliotecă frumoasă, d-le Negoiescu, observă revizorul.

— Cât se poate de modestă deocamdată. E tot ce-am putut cumpăra până acuma. Sper s'o mai îmbogățesc cu timpul.

— Vád pe biroul dumitale câteva reviste literare și de agronomie. Ești abonat la ele ?

— Da, împreună cu părintele Sârbu. Le plătim pe dindouă, altfel ar fi prea costisitor.

— A! Cât se poate de practic. Dar care dintre dumneavoastră se ocupă cu agricultura ?

— Propriu zis, amândoi domnule revizor. Știți — noi aceste reviste agronomice le cetim pentru a putea da sfaturi când putem — căci nevoie este. Inginerii agronomi nu prea dau pe la noi. În lipsa lor căutăm să-i suplînim, dând oamenilor directive elementare pentru a lucra pământul mai rațional și învățându-i să prețuiască timpul și mai ales să persevereze în muncă . . .

Discuția celor trei continuă interesantă până pe la orele unsprezece, când preotul și revizorul pleacă, după ce mai întâi Tudor Boroianu felicită pe Paul Negoiescu pentru frumoasa activitate ce o depunea în acest sat.

Ajunși acasă, Ioan Sârbu deschise vorba :

— Ei ce spui de învățător ?

— Nu pot să fiu decât mulțumit de el. Ba, chiar încântat. După câte am vorbit cu el, pot spune că-i un om ce posedă o cultură superioară.

— Da. Dar asta nu-i prea mult. Ceea ce admir eu la Paul Negoiescu e altceva, e sufletul lui nobil. Nu vorbesc astfel despre el pentru că-mi este prieten. Nu ! Ci fiindcă așa este. A dovedit-o prin toate câte le-a făcut aici. Și meritul lui este cu atât mai mare cu cât . . .

— Știi la ce mă gândesc ? -- îl întrerupse revizorul. Imi vine în gând să fac tot posibilul să-l aduc la oraș. Acolo viitorul îi este deschis. O să poată activa — ajunge. În satul acesta o să moară un singur învățător. Ce zici ?

— Dragă Tudore să nu cumva să faci acest lucru. Pentru el ar fi o adevărată nenorocire dacă ar trebui să plece de aici unde muncește cu atâta râvnă de șapte ani. De satul acesta îl leagă multe.

Ca să înțelegi despre ce este vorba o să-ți povestesc ceva din viața lui. Ascultă : Paul a obținut la începutul carierei sale un post la o școală din capitală. S'a căsătorit tânăr de tot c'o fetișcană foarte frumoasă dar cam ușuratică. Murindu-i tatăl, Paul moștenește o sumă destul de mare pe acele vremuri. În scurtă vreme, banii sunt risipiți de soția care nu știe ce înseamnă acești bani pentru că nu-i muncise ea. Cere bani mereu. Până când într'o zi, soțul face ceea ce trebuia să facă de mult ; li spune să înceteze cu risipa, cu luxul. Din toată moștenirea

mai avea treizeci de mii de lei. Urmează certuri între cei doi soți, certuri care devin din ce în ce mai dese. Căminul lor începe să se destrame. Conflictul se deslănțuie definitiv când Paul află să soția îl înșeală. Vrea să divorțeze. Între timp — printr'o schimbare de guvern, o rudă apropiată a soției sale ajunge om cu mare influență. Familia ei care dorește să evite scandalul, propune lui Paul să renunțe la divorț, promișându-i, — în cazul unei împăcări — ba una, ba alta. Poate că această împăcare ar fi avut loc, căci Paul mai ținea la soția lui, dar »târgul«, pe care i l oferise familia ei, nu-l putea accepta, pentru că îl jignea și-l umilea. Bărbatul nu mai șovăie nici un moment. Urmează deci despărțirea. În urma loviturii pe care o suferise, întreaga-i ființă s'a resimțit. Simțea cum se prăbușește în desnădejde. Și prăbușirea îi era cu atât mai dureroasă, cu cât rămânea mai singur. Nu vedea pe nimeni și nimic ce să-l oprească din această prăbușire. Altul în locul lui ar fi făcut ce fac majoritatea în asemenea cazuri; ar fi căutat alinare în vin, în destrăbălări, sau mai știu eu ce. Dar Paul știa că aceste alinări nu sunt decât aparente și în plus degradatoare. Căută deci altceva. În primul rând însă, căută să scape de București, a cărui atmosferă îi devenea din zi în zi mai insuportabilă. Umblă pe toate căile să obțină o transferare într'un sat. Reușește. Astfel a ajuns la Ioneasa. Aici s'a căsătorit nu de mult a doua oară. Actuala lui soție e o femeie simplă, dar iubitoare. În satul acesta Paul a căutat să uite tot ce-i amintea de trecutul crud de dezamăgirile avute — să nu mai sufere. A izbutit punându și tot sufletul în slujba unui ideal, muncind. Astăzi e un om mulțumit. Odată mi-a spus: »Doresc să rămân în Ioneasa toată viața«. Cred că acum înțelegi de ce nu trebuie să-l iei de aici.

— Da. Acum înțeleg.

— E mulțumit în acest sat pentrucă are ce face. Asta îi este suficient. N'a dorit niciodată să ajungă mai mult decât este acum. Ai spus: »În acest sat va muri un simplu învățător«. Dar ce importanță are că mori »simplu învățător« sau ministru? Eu socotesc că important e cum mori — biruitor al vieții sau biruit al ei. Ori Paul deși a fost lovit de viață, în tot ce avea mai scump, nu s'a încovoiat, n'a părăsit niciodată drumul său drept deși tentațiile i-au ieșit în cale. Biruindu-se pe sine, a biruit însăși viața. Și asta e mult, termină Ioan Sârbu.

Convorbirea celor doi veri avusese loc în camera pregătită revizorului. Se făcuse târziu, era trecut de miezul nopții.

Înainte de a se duce la culcare părintele invită pe Tudor Boroianu să mai vie pe la el. Mulțumindu i acesta îi răspunse:

— E mult suflet aci la voi și-mi va face mare plăcere să mai viu. Aceasta la ceea dintâi ocazie, cred că de Paști.

Rămas singur, revizorul se gândi la cuvintele vărului său: ... »om ce a biruit viața«, »asta e mult« spusese el. Se 'ntrebă dacă s'ar putea spune și despre el același lucru. Mulți dintre »prieteni« lui îl individiau pentru situația pe care o avea. Izbutise să »ajungă« ceva. Deci era și el un biruitor al vieții? Nu îndrăznea să spuie, da. De ce?

Prin minte îi trecură toate compromisurile vieții sale, toate »târgurile«, toate acțiunile sale pornite în urma unor calcule meschine, interesate. Intrase în politică înscriindu-se într'un partid, de-a cărui doctrină nu era deloc pătruns. Știuse însă că dacă va face pasul acesta va profita, »va ajunge«. Și ajunsese. Totuși nu putea spune că e un biruitor al vieții fiindcă își dote seama că »a ajunge« nu înseamnă a birui viața. Și cum ajunsese? »Ridicarea« lui fusese doar aparentă, în fond era o scorbire. Toate aceste lucruri îi evocară următoarea amintire:

Era în vara în care el și Ioan terminaseră studiile. Pe cale deci de-a intra în viață. Unchiul lui, »Nenea Vasile«, cum îi spunea el, le vorbise:

Doua drumuri se deschid dela o vreme în fața omului. La începutul unuia e o placă pe care scrie: »A face«. E drumul muncii grele. Cel ce o ia pe acest drum va clădi mult pentru alții — pentru nimic. Răsplata truzii sale o va găsi însă la capătul lui, căci acolo mijește mulțumirea de sine.

Al doilea drum are și el o placă. Pe placa lui stă scris: »A ajunge«. Dela primii pași făcuți pe acest drum, dai de-o mocirlă mare. În mijlocul acelei mocirle lucește bulgărul de aur. Acesta e acela care te ajută să »ajungi«. Ce este la capătul acestui drum eu nu v'o pot spune precis, că nu l-am călcat. Poate că drumul acesta n'are nici un capăt, astfel că cei ce-au pornit-o pe el merg, merg mereu, până ce cad istoviți. Dacă însă are vreun capăt sunt sigur că acolo îl pândește pe drumeț — nemulțumirea și scârba de sine«.

Tudor Boroianu stătea pe un scaun, trist, amărît. Fuma.

Ajunsese la capătul drumului pe care apucase. Cu părere de rău recunoscă că vorbele lui »Nenea Vasile« se adeveriseră.

Poate că nemulțumirea i-ar fi fost mai mică, dacă de departe, din colbul celor douăzeci de ani și mai bine, n'ar fi apărut amintirile ca o muștrare întârziată dar dureroasă.

Februarie 1938.

JUSTIN S. IONESCU
cl. VIII,

DESAMĂGIRE

*Așa te-am cunoscut iubire
Dor nebun, ne'nfrânt și veșnic arzător
Parfum de suavă fericire
Ce m'ai pătruns ușor, ușor.*

*Din început, tu mi-ai surâs
Cu zâmbet dulce de fecioară,
M'ai amăgît și mai învins
Apoi surâsul tău să moară.*

*Ai fost și ești, un zâmbet ce vrăjește,
Un vis nebun, melancolie,
Povestea ta, ce ademenește,
E scrisă tot pe-aceeași melodie.*

ARSENE VICTOR

cl. VI. lic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂLUGARUL

*Cu ochi de înger ai plecat,
Moșneag senin cu tâmpla albă.
Am fost ca tine fermecat
Și eu.
Și gânduri multe m'au pătruns,
Am vrut, poate și-acuma vreu,
Adânc în suflet, prea ascuns,
Să am ca tine-acum, pe Dumnezeu.*

*Cu părul alb și barba ta căruntă
Din vremi trecute îmi răsai. Amar,
O rugăciune norii 'nfruntă.
Cu ochii în pământ
La groapa ta înduloșat mi-aduc aminte:
„Tu, ce 'ntre sfinți ești pururea mai sfânt,
Adu-ți aminte de-ale lui cuvinte
Și de o cruce pe al lui mormânt.*

ANDREI GH. VEXLER

cl. VI.

MINUNEA

(NOVELĂ)

Ora douăsprezece, noaptea . . .

Bătăile răgușite ale unui ceasornic răsună rar și prelung, în puterea nopții. Bolta imensă a cerului este presărată de mii de stele, ce par niște făclii pâlpâitoare, suspendate în haos. Luna, ca un mare glob aurit, își răsfrânge luminoasele-i raze, spre întunerecul pământului. Un vânt ușor, îmbălsămat cu miros proaspăt de iarbă cosită, suflă din spre marginea satului. O liniște binefăcătoare domnește peste întreg satul, întreruptă din când în când de glasul răgușit al vreunui câine, deșteptat din somn.

Ferindu-se de lumina lunii, un individ se strecura pe lângă garduri, spre casa dascălului Gheorghe. O șapcă trasă peste ochi, un pardesiu rupt care-i ajungea până din jos de genunchi, îl fereau de a fi recunoscut.

Ajunse. Prinse clanța dela ușă și apăsă . . . Era închisă. Un mârâit nervos de câine, se auzi de dincolo de gard. Cu un gest scurt, necunoscutul îi aruncă câteva bucăți de pâine. Câinele lacom, își găsi imediat ocupație, neluând seamă la ceea ce se petrece în jur. Văzând această lăcomie a câinelui, răufăcătorul scoase o cheie din buzunarul hainei și deschise ușa. Mai aruncând câteva bucăți respectabile de pâine câinelui, se strecură pe coridor. Pășea încet și precaut, cu toate că știa că nimeni nu-i acasă. Aceasta o știa de ieri, dela moară, unde-l auzise pe Gheorghe, dascălul spunând unor prieteni de ai săi, că în această noapte va merge împreună cu soția sa la o nuntă, în satul vecin.

Ion — căci acesta este numele eroului — la auzul acestor declarații făcute de Gheorghe prietenilor săi, își făuri planul mârșav: »Va jefui casa dascălului«. Și într'adevăr. Lucru gândit și . . . început.

Dar cine este acest Ion? Al cui era? De unde venise? Întrebări rămase fără răspunsuri. Nici el nu-și cunoștea obârșia. Atât știe din cele mai vechi timpuri ale lui: Un om călare, îl găsi plângând pe drumuri. Il întrebă: »Al cui ești băete?« »Al mamei« răspunse printre lacrimi copilășul. Făcându-i-se milă, călărețul se interesă despre soarta lui, în sat. Află că n'avea nici părinți nici frați. Un unchiu singur, dar și acela un bețiv necăpătuț. Văzând această tristă situație a copilășului, călărețul necunoscut îl luă cu dânsul și-l angajă ca ucenic la un fierar din satul său, care n'avea nici un copil. Astfel, în mijlocul acestor doi bătrâni buni la suflet, se făcu mare și voinic. Scutit

fiind de stagiu militar, la vârsta de douăzeci și cinci de ani se angajă ca mașinist la moara satului.

Odată cu intrarea în acest serviciu, începu firul vieții sale destrăbălate. Neporuncindu-i nimeni, necerând sfatul nimănui, netemându-se de nimeni, își croi un drum, pe care dacă nu-l va schimba, îl va duce 'ntro prăpastie. Frecventa cărciumele mai des ca oricare altul, pe când biserica era ascunsă și uitată în cea mai neagră parte a sufletului său. Căuta nod în papură și se certa cu toată lumea. Odată fu chiar amenințat să fie dat afară din slujbă. Ce s'a întâmplat? Țăranii satului, sătui de isprăvile acestui corupt, îl pârură șefului de post și primarului, pentru faptele-i neomenoase. Câteva intervenții pe lângă aceștia, dar mai ales sunetul metalic al arginților îl salvară.

Să-și întemeieze un cămin ca lumea — deoarece avea și dânsul douăzeci și cinci de ani — nici vorbă. Întrebat în această privință răspundea scurt: »Ce să-mi încarc capul cu atâtea poveri?! Și într'adevăr, așa cum era acuma se simțea bine, neavând nici o piedică în drumul mărăcinos, pe care-l apucase.

Astfel ajunsese din copilașul plăpând și neștiutor găsit pe drumuri un becisnic și un răufăcător. Iar acum, iată-l pe punctul să-și înmulțească cu încă un număr, fărădelegile... Ajuns la ușa tinzii, cu o îndemănare neobișnuită, decât la cei mai mari bandiți, deschise ușa. Iși dădu seama că se află în bucătărie. La stânga se putea distinge contururile ușii care dădea în casa cea mare. »Numai de-aș avea noroc — bombănea el — și-aș mai trage un chefuleț la crâșma frumoasei Florica«. Ajuns la ușă o deschise și intră. Razele aurii ale lunii pătrundeau timid pe o fereastră, a cărei perdele fuseseră uitate tot agățate. Un dulap era așezat în colțul stâng al casei. Cheia era în el. Deschise și... mâinile-i căutau tremurătoare »ceva« printre haine, răscolindu-le.

Deodată un strigăt ușor îi eși de pe buze, și-și trase mâna cu un mic săculeț... Arginții străluceau orbitor înaintea ochilor săi, pe când un surâs diabolic se ivi în colțul buzelor. După ce-și admiră câțva timp această »pradă«, mâna cu arginții căuta tremurătoare buzunarul, în timp ce privirile-i rătăceau curioase prin cameră.

Deodată ochii i se așintiră asupra unui punct. Fața-i îngălbeni ca ceara, mâinile-i tremurau și simțea că picioarele nu-l mai biruiesc.

Ochii i se holbau din ce în ce mai tare... Pulsul își mări bătăile, iar inima — ca un cartuș de dinamită — voia să spargă rezistența pieptului...

O minune, se întâmpla în casa dascălului, călcată de răufăcător. Icoana Mântuitorului Iisus Hristos, fu întâlnită în căutarea lor, de ochii răufăcătorului. Razele lunii se răsfrângeau asupra ei, scaldând-o într'o lumină palidă. Deodată această lumină începu să crească . . . O aureolă înconjură capul Mântuitorului și strălucea ca un soare.

Picături mari de sânge, sângerau de sub spinii coroanei, ce i se înfigeau adânc în feastă . . . Măinile-i împreunate spre rugăciune, erau străbătute de două mari pete roșii . . . Buzele-i erau crispate într'un surâs dureros . . . Ochii ca două stele lucitoare, îl priveau îndurerăți . . . Il răscolea până 'n adâncul sufletului . . .

Ne mai puțând suporta această privire a lui Iisus, lăsând punga cu banii la pământ, cu un ușor strigăt »Doamne« răufăcătorul, se aruncă în genunchi. Ochii-i erau îndreptați spre această minune, iar buzele i se mișcau într'o pioasă rugăciune . . . Broboane mari de sudoare îi curgeau de pe frunte . . . Simțea că nu mai e Ion de altă dată. Un nou Ion se renaște, de astă dată botezat de privirile calde ale lui Isus.

Stătu astfel multă vreme, fără să-și dea seama cât. Deodată lumina începu să se întunece . . . Ochii lui Iisus îi mai aruncară o ultimă privire de astă dată plină de mângâiere și . . . totul se întunecă ! . . . Făcându-și semnul crucii, se îndreptă magicalmente spre ieșire . . .

Afară întunerec. Luna intrase sub un mare nour. Câinele se apropie și se frecă de el, de astă dată fără să-i facă nimic. Ajunse la stradă . . . Nimeni. Repede, urmărit de acel chip luminat al lui Iisus, se îndreptă spre casă. Pe întunerec, se desbracă și se culcă. Privirea lui Iisus însă nu-l slăbea. Ah! acei ochi ! . . . Lacrimi mari și calde, începură să umezească perna pe care i se odihnea truditui cap. Adormi abia când cocoșii își reîncepură regulatul lor concert matinal.

Deodată un vis, cum nu mai avusese până acum, îi turbură somnul . . . De asupra unui mare și alb nour, chipul lui Iisus luminat ca în seara minunii, îl privea. Deodată mâinile i se mișcară spre binecuvântare și un glas puternic răsună în întreg văzduhul; »Feriți-vă cei ce plâng, că aceia se vor mângâia!« Capete zămbitoare de îngerăși apărură în jurul Lui, un cor dulce, dulce de tot, răsună: »Slavă întru cei de sus« apoi . . . totul dispăru, investmântat în nourul alb . . .

.....
Duminecă. Dangătul prelung și duios al clopotelor, se întinde peste întreg satul. Bătrâni cu părul nins de zăpada vremii,

babe sprințite de nedespărțitul lor »tovarăș«, flăcăi, fete și copii tineri se îndreaptă spre biserică.

Cel care sosise însă mai de vreme la biserică fu . . . Ion mașinistul Ingenunchiat lângă icoana lui Iisus, se ruga fierbinte. Terminându-și rugăciunea, se așază liniștit lângă ceilalți oameni. Toate fețele îl priveau curioase. Curiozitatea lor era justificată căci, fața lui Ion, care altă dată nu exprima decât răutate și batjocură, acum era brăzdată de bunăvoință. Cuvios, ascultă slujba pân' la sfârșit. După terminarea slujbei merse la bătrânul preot Dumitru și-i ceru anafură. Acesta-i dădu o bucată zâmbind fericit căci »o oaie pierdută s'a regăsit«. După ce i sărută mâna, se îndreaptă spre ieșire. Lumea-l așteptă curioasă pe lângă garduri.

O babă rezemată de un toiag noduros, cu fața brăzdată de cutele suferințelor, cu un singur dinte îngălbenit în gură, se apropie de el și-l strânse la piept zicând printre suspine:

»De-acu pot să mor fiul meu, căci am văzut ceea ce am dorit atât timp!« Era vechea lui dădacă, femeia fierarului.

Cu o voce tare ca să poată fi auzit de toată lumea din jur, zise la rându-i pocăitul:

»Iisus Mântuitorul, m'a mântuit a doua oară« și se îndreptă liniștit spre casă.

— Bunicule, de țe ochi-ți sunt plini de lacrimi când te logi la icoana țea de sus?« întrebă un mic copilaș blond, călare pe genunchiul drept al bunicului, în timp ce o altă fetiță blondă călare pe celălalt genunchiu aștepta nerăbdătoare răspunsul, uitându-i-se adânc în ochi.

Cu un oftat adânc, cu ochi scăldați în lacrimi și cu gândul rătăcit cu zeci de ani îndărăt, bătrânul cu plete albe, începu să spună o poveste tristă, tristă de tot, acestor tinere odrasle, pe cari altă dată nu voia să le aibă:

»A fost odată un copilaș găsit pe drumuri« . . . și-și povestea toată tragedia vieții lui.

Și am cumpărat această icoană dela dascălul Gheorghe — încheie dânsul — pentru ca atunci când sufletul meu va apuca drumul spre lumile nevăzute, să lumineze din nou ca atunci în seara minunii, în casa dascălului Gheorghe! . . .

Ianuarie 1938.

GHENDER AUREL

el. V.

SONET

*Pe cerul sur, aleargă nori, ca plumbul,
Purtași de vânt într'una se frământă;
Se cerne-o ploaie rece și mărunță; . . .
Pe câmp, se pleacă, umilit porumbul.*

*Prin aer zboară frunze 'ngălbenite,
— Le a stîns viața, toamna nemiloasă; —
— Speranțe și iluzii ne'mplinite — . . .
Se lasă ceața umedă, și deasă.*

*Pădurea tristă 'nalță negre ramuri
(Un cimitir cu crucile strâmbate
Cu morți uitați de prieteni și de neamuri).*

*Plutește — un cârd de cioare speriate,
Și aripele lor par negre flamuri.
E' toamnă. Iarna nu mai e departe . . .*

*T. BOȘCA cl. V,
Liceul Dr. C. Angelescu, Cluj.*

DOR DE PRIMĂVARĂ

*O, sosește primăvară
Cu frumoasele câmpii
Să ieșim cu toți afară
Pe plaiurile aurii.*

*Te așteaptă toți săracii
Să le dai un pic căldură
Căci ei mor de frigul iernii
Și de dimineți cu bură.*

*Vino, vino-ți zic și eu
Din întreg sufletul meu
Să văd cum zefiru adie
Printre frunzele de vie.*

*Iarna-i tristă fără soare
Fără păsări sburătoare
Fără iarbă răsărită
Fără floare înflorită.*

*VĂRȘĂNDAN VETURIA
cl. IV liceu.*

BUNICA

*Bunica mea cu păr de argint,
Tu cu povești de nesfârșit,
Cu capu 'n poală-ți, obosit,
De multe ori m'ai adormit.*

*Imi povesteai de Feți-Frumoși
Și de Ilene Cosinzene;
Iar somnul dulce, liniștit,
Încet, încet venea pe gene.*

*Nicio poveste n'am putut
Ca s'o ascult pân' la sfârșit,
Căci glasul tău mângăietor
Mereu, mereu m'a adormit.*

*Dar tu te-ai dus acuma sus.
Te-ai dus în cer, ai dispărut . . .
Povești cu zâne și cu smei
De-atunci, eu nu mai pot s'ascult.*

*GIURGIU ALEXANDRU
cl. III b.*

GEORGE SCHIȚĂ

Era în seară unei zile senine de început de toamnă.

Soarele abia scăpătase peste pleșuvul deal al Făgetului. În locul grâului ce zâmbea altădată sub sclipirile soarelui, se vedeau acum pe Făget ici, colo câte o claie de grâu, căutând să păstreze prin zveltețea lor semeția lanului de altădată.

Cu pălăria pe ceafă, scrutând vesel zarea, mulțumit de ziua de azi, George adia ușor din când în când boii, de pe vârful carului cu fân.

— Frumos car ai încărcat George.

— De Florico, doar la toamnă vrea să mă însoare tata!

Înainte boilor, cu furca pe umăr, pășea îngândurat badea Ion, tatăl lui George. Auzind gluma fiului său, un zâmbet de blândețe i se ivi în colțul buzelor, nici nu-i trecuse prin gând că va însura pe George înainte de a-și face armata. Alte gânduri îi frământau acum capul lui badea Ion. Avea și el o fată căreia-i trebuiau podoabe, căreia-i trebuia zestre. Nu prea se împăca badea Ion cu aceste podoabe, dar nici mai jos nu voia să se lase decât ceilalți părinți ai fetelor. Va vinde nu polog de pământ, va vinde vreo cincii oi și-și va face banii. Iar pentru George și Nicolae care era soldat va mai da Dumnezeu, gândea badea Ion.

— Viorică! deschide poarta că venim cu carul, strigă George surorii sale.

O fată zveltă ieși din casă dând fuga să deschidă poarta. Bădea Ion ținea un bou de corn, ca să intre bine pe poartă și să nu lovească stâlpul porții.

— Mă leneșule, îi strigă Viorica, ști să poruncești în loc să fi venit la boi. Il lași pe tata că-i bătrân și tu vii ca un copil în car.

— Lasă-l Viorică, că doar el se gândește la însurătoare și nu să mă ajute pe mine, interveni râzând badea Ion ca să nu înceapă iarăși vreo ceartă din cele multe între cei doi frați.

Se certau des Viorica cu George. Viorica o fată harnică ajutând cât putea mai mult pe ambii părinți la orice lucru. George se sustrăgea pe cât putea dela lucru, legând vorbă cu cine întâlnea, ca să treacă timpul. Petrecea mult timp cu Dumitru Floarei un flăcău de-o seamă cu el și cu aceleași calități, vorbind câte verzi și uscate, întrecând în aceasta chiar pe baba Dochița botezată de femei »Gura satului«.

George se coborî alene din car, rușinat de vorbele tatălui său, ajutându-i să desprindă boii.

O muscă rătăctă ce se așezase pe șoldul lui Duman, făcu ca boul să dea cu capul după ea, lovind pe George, ce se uita pe drum după Ilincuța lui Pavăl. Lovitura ce o primi în picior, înfurie pe George și lovi boul peste spate cu restul ce-i era încă în mână.

— Vai, dragu tatii ce inimă mai ai și tu să lovești așa un biet animal, îl dojeni badea Ion.

— Dumneata nu știi tată, ce rău m'a lovit, mânca-l-ar lupii de dobitoc!

— Lasă, că doar tu ai fost de vină că te-ai uitat pe drum și acum pui vina pe bietul animal și-l lovești așa de rău.

George mânios mână boii în grajd, lovindu-i cu biciul în-doit. li legă la iesle și în loc de mâncare, le mai trase câte un biciu. Ce mâncare le trebuie gândi el, când nici eu nu am mâncat dela amiazi.

— George, George, auzi el vocea tatălui său chemându-l de afară, vină de mi ajută să descarc carul, că nu-l pot lăsa așa pe mâine, că doară-i duminică.

— Tată, descarcă carul cu Viorica, îi răspunse George cu o voce mai blândă, potolită fiindu-i mânia prin isprava ce făcuse în grajd, că sunt flămând și apoi de azi dimineață, am lucrat ca un bou până acuma.

— Viorica îi ajută mamei tale să facă cina, apoi e fată și e mai mică decât tine și trebuie să ne păzim că ne apucă noaptea.

George deslegă sulul și se urcă nemulțumit în car, aruncând mânios cu furca fânul pe căpișă unde era clădit de badea Ion.

— Nu știi până când ai s'o duci așa, mă George, îi zice badea Ion, scuturând fânul și călcându-l pentru a se așeza. Nu știi cui semeni. Când eram eu ca tine, tatăl meu era mort de mult. Eu am purtat găzdușagul de când eram de patrușprezece ani, dragu tatii. Tu ești de nouășprezece, azi, mâine te duci și tu cătană, ba vrei să te însori și nici nu ști să încarci un car de fân ca oamenii. Nu știi cum ai de gând să trăiești în vieajă.

George cu privirea pironită la ruda carului, arunca fânul și mai mânios ca înainte. Nu mai știa ce face. Ar fi vrut să primească o palmă zdravănă dela tatăl său, decât o astfel de dojană. Il rușinau aceste dojeni ale tatălui său. Despre ce vieajă îi tot pomenește, gândi el. Nu trăesc și eu ca ceilalți flăcăi? Să nu fumeze, să nu se îmbete, cum îi spunea des badea Ion, dar gândi el tata poate nu știe ce bine te simți cu capul amețit, uitând de cele griji. Avea el vreo grijă, când toate îi veneau de-a gata?

— Dă fân George! Ce ai adormit, îl readuse badea Ion dela josnicele-i gânduri.

George mai dă de câteva ori fân cu furca, isprăvind pe cel din car și apoi să dădu jos și adună fânul ce căzuse. Il aruncă tatălui său, ce făcu vârful căpiții, dându-se jos cu scare ce i-o adusese George, împinseră carul amândoi în șură gândindu-se la cele petrecute. Se inserase deabinelea. Badea Ion se apropie cu zâmbetu-i firesc de George și-i prlne se fața între mâinile sale. O emoție puternică cuprinse pe George.

— Nu-ți fie frică George îi zise blând badea Ion, strângându-i și mai tare fața între palme. Tu știi că eu nu am obiceiul să te bat. Dacă omul nu se înțelege cu vorba, apoi de geaba-i bătaia. Îți vorbesc ca unui flăcău ce ești și nu ca unui copil. Eu, dragu tatii, te-am iubit întotdeauna; am uitat și te-am iertat. Ai fumat, te-am iertat, te-ai îmbătat și m'ai făcut de rușine în sat, te-am iertat, dar așa n'o să mai duci tu mult timp. Te-am văzut până acuma ca pe un copil ce nu știe ce face, așteptând în liniște să-ți dai seama și să te îndrepți. Dar nu mai merge așa. Mai mult, continuă badea Ion coborând glasul, tu nu ai gândul la Dumnezeu. Nu în crâsmă vei găsi uitarea grijilor, ci în biserică. Când te va obosi vieața, nu cu tutun și vin ai să te refaci, ci prin rugăciuni. Dumnezeu îți va ușura vieața!

George îmblânzit își ridică privirea din pământ și o întâlnește pe a tatălui său. Ce ochi blânzi are tata, gândi George și cu câtă blândețe îmi vorbește. Nu-și mai putu lua privirea din a tatălui său. Il cuprinse o căldură neobișnuită, i se încălzi obrazul și . . . și . . . nu mai simția pe omul din fața lui, ca un dușman menit să-l împiedice în vieață, vedea în fața sa pe tatăl său, pe sfătuitorul său, pe părintele său. Simțea că îl iubea pe omul acesta, își iubea părintele.

— Biserica este leagănul nostru ce ni l-a dat Dumnezeu, auzi glasul scumpului său părinte, unde ne întorcem când ne-a obosit vieața, unde veșnic găsim sfaturi și mângăiere.

George sorbea fiecare cuvânt al tatălui său, îl pătrundea până 'n adâncul inimei. Poate este adevărat ce spune tata gândi el. De aceea fețele oamenilor sunt așa fericite când ies duminica dela biserică și eu . . . n'am știut asta până acum. Pentru ce să nu am și eu această fericire? Va fi alt om; va munci, se va ruga, va merge la biserică și . . . va fi fericit!

George se depărtă încet, fără să zică o vorbă, nemerind în grajd. Văzu pe Duman. Săracul animal, cu ce ochi blânzi se uita la el cerșindu-i o mână de fân. Cu o putere nouă de muncă, pe care George nu o cunoscuse până acum, aduse din șură un braț de fân, umplând ieslea. Badea Ion, ce văzuse pe George și înțelese totul, se apropie de el și-l sărută pe frunte, ca semn că-l

iartă, apoi se duse în casă. George cuprinse gâtul lui Duman, șoptind cu bunătațe și înțelegere cari parcă pentru întâia oară îi cuprindeau sufletul: »Sărmane Duman, cât de înțelegător suferi tu prostia și răutatea omenească! Iartă-mă, Duman, iartă mă . . .«

Nu se mai auzea decât rosetul blând al boilor.

Luna își revărsă zâmbitoare razele-i blânzi pe ușa grajdului, luminând pe George și mângâind ușor un suflet nou.

Noemvrie 1937.

OCTAVIAN POP

cl. VII b), Lic. „Gh. Bortfîu“ Cluj.

SUSPIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*În ochii tăi ard raze aurii de soare,
Și inima-mi — lumina ta i-a dat viață —
Și-a spart călușele de rece ghiață
Ca să 'nflorească 'n doliu, tristă floare !*

*Din ochii tăi s'au strecurat pe gene
Vreo două lacrimi, sclipiri de aur,
Ascunse 'n ele a poveștilor tezaur,
Și-a visurilor duse de Moș Euc.*

*Din ochii tăi durerea-mi se resfrânge
Și 'n suflet chinul meu e, ce te doare,
. . . S'a vestejit și inima-mi, o floare
Udată de o lacrimă de sânge . . .*

ANDREI GH. VEXLER

cl. VI.

CER ȘI OAMENI

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă...

Cerul! Ce cuvânt sublim! Toți poeții au cântat în versurile lor această incomparabilă capodoperă a mânilor divine.

Cerul! În acest cuvânt se află cuprins tot ce există: Universul întreg, Universul, acea nemărginire în care microscopica noastră planetă se pierde ca o picătură de ulei pe suprafața unui ocean fără maluri.

Unde sunt marginile spațiului? Întrebare fără răspuns; sau cu răspuns sigur, dar nemulțumitor: nicăiri.

Suntem fixați pe o planetă, mare pentru noi, imperceptibilă pentru univers. Ea face parte dintr'un sistem solar, supus la o suma de diferite mișcări. Planul în care se mișcă planetele sistemului solar este de dimensiuni mici: abia vreo 9.000 milioane km. lungime și aproape tot atât ca lățime. Soarele e și el o stea. El face parte dintr'un sistem de sori, zis galaxie, — în cazul nostru, galaxia poartă numele de »Calea Lăptelui«. Această Cale Lactee are și ea dimensiuni mici pentru nemărginirea universului. Pentru noi e destul să spunem că are un diametru cam de 5000 ani lumină și să adăogăm că un an lumină valorează în unități de-ale noastre, aproape zece trilioane de km.!

Și, doar în unives sunt atâtea galaxii ca a noastră! Nu le putem ști numărul, pentrucă, deși ochiul omului a pătruns cu ajutorul telescoapelor la depărtări nebănuite, nemărginirea universului nu lasă pe oameni să pătrundă dincolo de câteva . . . milioane de ani — lumină. De acolo încep din nou alte sisteme de galaxii, întocmai ca și cele ce le vedem noi.

Și aceasta se repetă până . . . unde? I-se zice infinit. Unde se află acest infinit, dacă cumva se află, ne e frică să ne închipuim. Prin numere știm că nu i-se poate da o valoare exactă.

Stelele se mișcă și ele în spațiu cu iuțeli amețitoare.

Unde ne ducem? De unde venim? Cine știe . . .

Cam acesta ar fi sistemul lumii după părerile învățaților. Să vedem cam ce rol are această lume mare în infima noastră lume, de pe pământ. Incepem cu utilul ca să terminăm cu frumosul.

Cerul a dat imbold creerului omenesc să caute, să scruteze, acel necunoscut ce-l reprezintă această imensitate a spațiului pe care o numim cer. Cerul cu stelele lui a fost primul lucru

care a făcut pe om să gândească, să cugete, ridicându-se astfel dela nivelul animalelor.

Dela primii oameni, până la Kepler, Newton, Laplace și ceilalți oameni din falanga savanților, omul a găsit totdeauna, privind cerul, un motiv de meditație, de adâncire și de avânt spre necunoscut.

Cea mai mare importanță o are cerul, pentru știință.

Matematicile își dovedesc oarecum autenticitatea în calculele ce se referă la distanțele cerești. Mecanica cerească, o știință pe cât de ingenioasă, pe atât de precisă, a ajuns azi la un stadiu de înaintare, nebănuit. Să ne gândim că astronomii ne spun secunda, minutul, ora și ziua când o eclipsă, fie de soare sau de lună, începe și se sfârșește: sau să ne gândim cu ce exactitate ni-se anunță de către astronomi apariția unei comete și e desul să ne stoarcă cea mai adâncă admirație.

Fizica și chimia au găsit în domeniul astronomiei un câmp larg de activitate. Un singur exemplu, și faptul e dovedit: observând descompunerea luminii ce ne vine dela diferite astre, niște învățați au pus bazele spectroscopiei. Prin spectroscopie se pot afla elementele ce constituiesc un astru oarecare. Sunt elemente în stare gazoasă, care s'au descoperit prin spectroscopie întâi în soare și abia mai târziu pe pământ. Din punct de vedere economic, stelele au și au avut pentru călători, în special pentru călătorii pe mare, o importanță capitală. În antichitate, singurul mijloc de orientare noaptea, era steaua polară. Pe o noapte cu cerul noros, nu se putea călătorii de loc. Azi, orientarea, deși se face cu mai multă precizie, având la îndemână cele mai noi creații ale tehnicii optice, totuși cerul are mare rol în orientarea călătorilor, fie prin stepele nemărginite, fie pe luciul pustiu al apelor.

Stelele au avut asupra anticilor cea mai mare influență. Asiro-Babilonenii au atins culmea în această privință. Ochii li se îndreptau spre cer, la fiecare moment, căci de acolo credeau că le vine binele și răul. Astfel s'a ajuns la acea știință mistică, cunoscută sub numele de astrologie, după care viitorul oamenilor poate fi aflat din schimbările ce se produc pe cer.

Pentru creștini, cerul e reprezentarea rezultatului voinței lui Dumnezeu.

Cer, stele, necunoscut . . .

Cât de mult au fost cântate de poeți aceste minuni ale universului! Ce liniște îți aduc în suflet nostalgia unei înstelate nopți de vară; și cum te înfioară accentele unui pastel ce-ți zugrăvește o noapte de iarnă cu lună.

»Gânditoare, ca o frunte de poet« . . . Imi vin în minte nemuritoare versuri ale marelui nostru Coşbuc.

»Frunte de poet« . . . Ce-ţi trebuie mai mult ?

Şi câţi alţi poeţi n'au cântat »globul de aur« al lui Bolintineanu, sau »doamna mărilor şi a nopţii« a lui Eminescu.

Intr'adevăr, stelele, dar mai ales luna a fost un nesecat izvor de inspiraţie pentru poeţii şi artiştii tuturor timpurilor.

Chiar nefiind poet, o noapte cu lună te farmecă şi te transportă pe alte tărâmurii, ca 'n poveştile bătrânilor noştri, auzite în timpul copilăriei.

În pictură, peisagiile de noapte îţi dau fior, plăcut şi ciudat totodată.

Iată dar de ce am apus că cerul cu stelele şi luna lui au constituit un izvor de inspiraţie pentru artiştii din toate timpurile, de orice neam ar fi.

Rămâne pentru numărul viitor al revistei, să vedem în ce constă acel necunoscut şi . . . să-l cunoaştem.

GHERDAN N. FLORIAN

cl. V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DURERE

Mi-e sufletul plumb de durere
În cupa de aur iubirea-i venin,
Din taina vieţii-mi închin
Iubite o şoaptă 'n tăcere.

Să reazăm mahnirea 'mpietrită de dor
Cu somnul ei dulce 'n pădurea de vise
Frânturii de vieajă pierdută'n abise
S'aprend lumini de pace cu duh umililor.

În goana gândirii războinice, vântul
Din raze de soare mănunchiuri îi strâng
Când ochi negri făjarnici îmi plâng
Când jalea-mi răpune tot cântul.

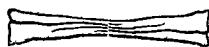
IONEL NABIŞ

cl. VII-a

IN CIMITIRUL MEU

<i>Era târziu . . .</i>	<i>Mă chema afară</i>
<i>Noapte . . .</i>	<i>In noaptea solitară . .</i>
<i>Văzduhul, pustiu</i>	
<i>De șapte</i>	<i>Imi plimbai recele-mi schelet</i>
<i>De mult adormise,</i>	<i>Incel,</i>
<i>In vise</i>	<i>Discret</i>
<i>Pesimiste.</i>	<i>Și citeam pe crucifixe</i>
<i>Iar lira gândului meu</i>	<i>Epitafe fixe</i>
<i>Cânta mereu</i>	<i>Scrise</i>
<i>Lieduri triste . . .</i>	<i>De suflete vii, de moarte neatînse</i>
<i>Suspinam, — ecou, —</i>	<i>Pe-o marmoră albă, — zăpadă, —</i>
<i>In albu mi cavou</i>	<i>Imi lăsați să cadă</i>
<i>Ochii mi, cărți cu pagini</i>	<i>Ochii, grămadă</i>
<i>Cu mii de imagini, —</i>	<i>Și citii: „Poet pribeag“</i>
<i>Oglinzi, a durerii, —</i>	<i>Pe-o lespede neagră, cu auriu scris</i>
<i>Șopteau viața mea</i>	<i>Era „ . . . cel ce 'n viață de nimeni trivins“</i>
<i>Tăcerii.</i>	<i>Mă 'ntorsei la cripta</i>
	<i>De unde ieșii</i>
<i>Un șuer lung,</i>	<i>Și, timid, cetii</i>
<i>Prelung,</i>	<i>Scripta :</i>
<i>Barbar</i>	<i>„Cel ce a răs de lume</i>
<i>Mai repede, mai rar</i>	<i>„Și-a fost răs de toți . . .“</i>

DRIMBA VLADIMIR
cl. IV lic.

MAXIME ȘI REFLEXII

Desfătările sunt ca lichiorurile pe care nu trebuie să le bei decât în păhărele mici.	<i>Romainville.</i>
Obiceiul e rațiunea celor proști.	<i>Frederic II.</i>
Zeflemişti sunt caractere meschine.	<i>Pascal.</i>
Sunt muștrări ce laudă, și laude ce 'muștră.	<i>La Rochefoucaule.</i>
Trebuie să meriți laudele și să renunți la ele.	<i>F'énélon.</i>

CRONICA REVISTELOR ȘCOLARE

Revista „Stropi de Rouă” a elevilor de cl. VIII ai liceului „Simion Bărnuțiu” din Șimleul-Silvaniei. Anul I, No. 2.

Are un bogat cuprins închinat aproape în întregime memoriei lui Simion Bărnuțiu.

D-l director al liceului Dr. I. Ossian, după ce reproduce fragmente din discursurile d-ului Iuliu Maniu, fost Prim Ministru și d. Cotăchescu, f. Ministru al Ed. Naț., ținute cu ocazia desvelirii bustului lui Simion Bărnuțiu la Șimleul-Silvaniei în 1930, dă un foarte frumos articol asupra individualității și activității lui S. B. D-sa afirmă că S. B. a fost »*cel dintâiu* între românii ardeleni care a văzut clar laturea și consecințele politice ale principiului de naționalitate«.

Alte două articole, ale lui Jula Iosif cl. VIII-a și Pop Liviu cl. VIII, tratează, unul viața, celălalt ideile lui Simion Bărnuțiu.

Crăciun Gh. cl. VIII. semnează frumosul articol ocazional asupra »*naturei în epoca renașterei și reminiscențele ei în pictura lui Grigorescu*«.

Mai remarcăm »*Răvașul străjeresc*» a lui Ioan Sassu cl. VII. și frumoasele versuri »*Să dăm*» de Tăutu D. cl. VIII.

»**Mlădițele**», revista societății de lectură a elevilor liceului »*Sf. Vasile cel Mare*» din Blaj.

Numărul prim al acestei reviste (Ianuarie—Februarie 1938) marchează un frumos început care trezește interesul, făcând ca numărul 2 al revistei să fie așteptat.

Partea pur literară a revistei este reprezentată prin schița: *Nălucire* a lui Șuteu Ilie cl. VII și versurile: *Sfârșit de toamnă*, *Disperarea e la modă*, semnate de Manole Precup cl. VIII. și Mircea Stanciu cl. VII, două epigrame ale lui C. Dobrotă cl. VIII și *Cântecul lui Mandu* cules din Banatul jugoslav de Micleu Vasile cl. VII.

Nălucire e o reușită schiță arătând patru țărani cari încearcă să deshumeze un cadavru pentru a-l jefui. Cadrul schiței, mediul de țară, este bine prins în foarte puține cuvinte, iar firul acțiunii este împletit cu superstițiile poporene cari îndreptățesc titlul.

Mai menționăm frumosul articol: *Câteva sugestii cu privire la originea colinzilor*, semnat de Suci Vasile cl. VIII, care reușește să ne intereseze atât prin conținut cât și prin stilul colorat și plastic. *Vacanța de Crăciun* a lui Zeno Moga cl. IV b ne reamintește de bucuriile trecutei vacanțe.

Un frumos articol închină Grigore Pop Câmpeanu cl. V/a memoriei marelui episcop Petru Pavel Aron, întemeietorul școlii blăjene, focarul culturii Ardealului vechiu (!) sub titlul: *Din comorile școlii noastre: Brâul lui Petru Pavel Aron.*

Remarcăm încă articolul: *O tradiție școlară a Blajului, serbarea de „Trei Sfinți“* semnate de Radu Gh. cl. VIII și *Lampa electrică și evoluția ei* datorit lui Leichlich I. cl. VIII.

Secretarul societății de lectură, Ștefănescu Gh. cl. VIII semnează o dare de seamă asupra activității rodnice (dovada e revista apărută) a societății. Interesanta cronică a revistelor școlare e semnată de Militariu Mircea cl. VIII, iar *Pagina străjerului* de Sârbu Ovidiu.

„Știu“ revista liceului „Decebal“ Deva. Anul II, No. 1. O bogată revistă trianuală din a cărei abundent cuprins nu ne perităm decât să spicuiim titluri și nume. Revista (format cca 20—30 cm.) cuprinde nici mai mult, nici mai puțin decât 45 de articole împărțite pe categorii (articolele profesorilor, ale elevilor, pagina literară, pagina străjerilor, pagina liceului de fete, etc.). Articolele profesorilor sunt, în cea mai mare parte, de specialitate: *Cosmogonia lui Lucrețiu* de Prof. G. Combi, *Insumarea unui șir* Prof. Dănulescu, etc. Remarcăm articolul: *Taylorizarea învățării* de Prof. L. Sirca și compoziția *Sf. Gheorghe* a cunoscutului pictor și sculptor A. Medrea.

Din articolele elevilor desprindem titluri ca: *Sufletul românesc în „Doinele“ noastre*, de S. Câmpeanu cl. V, *Televiziunea, o realitate a zilelor noastre* de Roescu cl. VII, versurile »Linște« de Munteanu cl. VI și bogat material folcloristic. *Pagina străjerilor* este foarte bine reprezentată prin frumoasa piesă »O zi la Jamboree de Leul Bătrân și Note și impresii dela Jamboreea din Olanda 1937 de C. Birdus cl. VII. Din colțul liceului de fete remarcăm *Puișori* schiță de Stela Fericeanu cl. IV.

D-l Prof. L. Sirca, conducătorul acestei reviste merită din partea noastră toată lauda pentru frumosul rezultat al muncii sale, iar colaboratorii o camaraderească strângere de mână.

„Mugurași“ Revista liceului „N. și I. Atanasescu“ Roșiorii-de-Vede. Anul I, No. 1.

Apare în format 20/25 cm. în 16 pagini sub conducerea unui comitet de profesori și elevi în frunte cu Prof. Gh. Neagu. După *Cuvântul înainte* Prof. M. I. Radomirescu semnează articolul *Amintiri școlare* în care își așterne pe hârtie o scenă din copilărie în legătură cu viața de elev, iar Prof. V. Papahași dă

un interesant articol : *Din trecutul Românilor macedoneni*. Dintre articolele elevilor menționăm : *La epuri* de Ionescu Stelian, *Solemnitatea înălțării Pavilionului străjeresc* de Bratu Ștefan și versurile *Toamna* de Cristea Lucian. Interesantă e balada populară *Sandu* culeasă de Iuga Pavel chiar din gura autoarei. Stoicescu I. Ioan cl. V semnează trei epigrame dintre cari reproducem una, adresată unui bețiv :

*Că este mare econom
La înđoială nu-i de stat
Căci banii dați pe băătură
Sunt capital deplin vărsat.*

GHEORGHE COSMA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GLUME

ARGUMENTUL BOMBĂ

Domnii judecători să aibă în vedere, că acuzatului a furat un portmoneu gol, ori acest semn de desinteresare, merită achitarea.

ÎNTRE NEBUNI

„Eu sunt Napoleon“, afirmă unul.

„Ești nebun, îi răspunde altul. Dacă ai fi Napoleon te-aș fi recunoscut de mult, doar eu sunt împărăteasa Iosefina.

LA O SERATĂ

Cum se poate, iubite prietene, ne și părăsești ?

Da scumpă Doamnă, mi-am închiriat fracul numai până la miezul nopții.

ÎN ÎNCHISOARE

— Tot nu vrei să mărturisești ? Nu vezi că ești ros de remușcări.

— A! nu. Cel mult de pureci.

POEMUL TRECUTULUI

Stau singur în noaptea sumbră ca o maximă schopenhauriană.

Stau ca un paznic în noapte ; păzesc cimitirul trecutului, ca să nu mi se deștepte cadavrele amintirilor.

Dar anacronicul „arhanghel al zilei de apoi“ din mine, -- suflă din trompeta nostalgiei.

Și în cimitirul trecutului, cadavrele amintirilor moarte, se trezesc.

Solveig îl numea pe Peer Gynt „criminal“ fiindcă-i făcuse viața un poem.

Eu pe cine să-l numesc „criminal“ ? Pe aceea care-mi făcuse trecutul un poem ? Sau pe aceea care a făcut ca trecutul să fie „trecut“ ?

Blondă ca o caisă înroșită de dulceață, de soare, de viață, de sănătate. Frumoasă ca o casă pe care ai vrea-o ; și pe care n'o poți s'o ai...

Maeterlinck spune că și florile ca și oamenii au suflet : parfumul. Ea, nu știu de-a fost om sau floare.

Sunt un om sufocat de sublimul nostalgiei și distrus de catastrofalul cutremur al unui prezent care-a trecut...

A trecut fiindcă a fost ; și tot ce este, trece.

Acum, îmi respir în discreția nopții visul, visul îmbrăcat în haina farmecului ei...

Acum, când în splendida și magnifica catedrală a naturii, mai dăinuiesc acordurile amintirii, pe deasupra orgei sfârâmate.

Și mă întreb, mai nesigur ca frunza ce palpită sub briza serii :

Oare sunt eu preotul durerii tuturor în templul suferințelor mele ?

Sau poate, preotul suferințelor mele în templul durerii tuturor... ?

CĂTĂLIN

EPIGRAME

*Mie, când jetele -- unele, --
mi-ou făcut niște complimente
și epitete ... nepoliticoase.*

Măi, alte considerații
Ești absurd dacă pretinzi !
Cum vrei altfel de reflexe
Dela astfel de oglinzi ???

N. Davidescu: „Evul mediu”, poezii.

N. Davidescu a început prin a se crede poet simbolist și, cine știe, poate că mai persistă în credința sa. De altfel dumnealui face și critică (ceea ce l-ar îndreptăți într-o măsură la o auto-critică, după cum E. Lovinescu își auto-critică „romanele” sale), dar o critică de un esteticism alexandrin, cel mai șubred și cel mai susceptibil la subiectivism.

S'a considerat poet simbolist, pentru că considera arta, simbolistă drept intelectualizare a emoțiilor. Într-o definiție e justă — adică nejustă — nu e locul să discutăm aici.

E de reținut totuși această definiție, căci poetul a scris sub imperiul — și ne grăbim să precizăm: nu despotice — al acestei intelectualizări; ca să fim mai preciși sub imperiul unui intelectualism; ideea sa poetică e prin excelență intelectuală, deci n'avea nevoie de intelectualizare.

De aceea poezia lui N. Davidescu e tocmai vis-à-vis de cea simbolistă. Dar să-i urmărim întâi evoluția poetică.

Debutul „La fântâna Castaliei” excelează în baudelairianism: nevroză de boem, care vede lumea prin lentila violetă a oboselii, a plictiselii, a toamnelor canceroase. În „Spleen” cred că-și citea una din cele mai caracteristice poezii de debut baudelairian.

Dar poetul evoluează spre o poezie intelectualistă: e poezia maturității sale artistice. Acum scrie el „Cântecul omului” un mare ciclu de poeme, din care au apărut volumele: „Iudea”, „Hellada”, „Roma” și de curând „Evul mediu”; finalul acestui „Cântec” de sigur nu acesta e.

Intenția aceasta de a prezenta în tablouri evoluția omenirii, își are strălucite antecedente: nu atât de reușite la Vigny și Musset cât trilogia lui V. Hugo „La Légende des Siècles”, „La fin de Satan-Dieu” și cea alui, Leconte de Lisle ce fotografiază cu aparatul impersonalității cu lentila personalismului, aspecte de timp și spațiu. De aceea N. Davidescu e mai aproape de intenția și chiar de realizarea de al doilea. „Iudea” e o carte de suflu mistic — oriental, o carte scrisă fluid; „Roma” solidă, categorică, apropiindu-se de rigiditatea spirituală specific romană; „Hellada” aduce multă grație, spontaneitate și o seninătate marmoreană ce amintește pe poetul tancez contemporan „divinul” Moréas. „Evul mediu” un compromis între „Roma” și „Hellada”, între rigiditate și grație.

Sufletul evului e în narațiunea episoadelor, legendelor: un material studiat, turnat în tiparul poeziei davidesciene. Poezia lui N. Davidescu e prin excelență parnasiană (dumnealui nu vrea, poate, s'o creadă). Ceea ce te izbește dela prima lectură e intelectualismul, dar un intelectualism foarte măsurat; l-am compara cu al lui Valéry, dacă ar încapsula o poezie pură, atunci i-am putea spune ca Alb. Thibaudet „une conque e du précis sur e vague”. Nu e totuși nici un intelectualism „cerebral”, ca și la Ion Barbu, ermeticul epigon al lui Mallarmé, ci e acela al lui Leconte de Lisle, sau mai nimerit acela al cubanului José María de Hérédia: lipsită de sensibilitate, lipsită de eu, poezia lui are puritate, obiectivitate, are luminozitate calmă, are propoziție, echilibru, are perfecția intelectuală și cultul formei, note, profund parnasiane.

Sunt caracteristicile poeziei davidesciene, precizate și fixate în volumele anterioare. Dacă „Evul mediu” aduce ceva nou, aduce doar accen-

tuări: intervine des prozaismul, lirismul e în agonie, dar mai intervine și tehnica versificației, Pentru că N. Davildescu fără îndoială — e azi cel mai bun tehnician.

Aspecte din cartea franceză în 1937.

Piața literară franceză din anul trecut prezintă un aspect de mare varietate și extraordinară abundență, ca să nu zicem haos, deși n'am greși prea mult: căci scrisul francez al anului 1937 e — cu mici excepții — scrisul mic — care în fața marilor talente ce dacă scriu se ridică din haos — rămâne haosul scrisului minor.

Și trebuie căutată explicația acestui haos în lipsa unor puncte cardinale, în lipsa unor justificări, directive, selecțiuni, în lipsa unei critici serioase, imparțiale și autoritare. Un Albert Thibaudet, socotit de contemporani cel mai mare critic francez, — mort puțin în urma apariției clasicei sale „Histoire de la littérature française de 1789 à nos jours“, un critic de o justețe — deci valoare necontestată, lipsește. De altfel nici Thibaudet nu prea se ocupă cu scrisul contemporan pe care-l credea încă în faza de tinerețe, necristalizat în deajuns.

Se înșală cel care căută selecția obiectivă a valorilor literare chiar la cel mai reductibil critic dela „Nouvelles littéraires“ Edmond Jaloux.

Rolul criticii autoritare vrea să-l suplinească autoritatea premiului și reușește mai mult sau mai puțin. „Prix Goncourt“ cel mai important, credem că în anul acesta a fost acordat unui scriitor, ce va rămâne. Charles Pilsner — conaționalul belgianului Varhaeren — poate că nu va avea soarta tristă a uitării, pe care au avut-o alți premiați ai Academiei Goncourt.

Volumul său de nuvele „l'aux Passeports“ aduce prețioase documente pentru psihologia contrabandiștilor și dramaticul unei trăiri interne, ceva din literatura frământului André Malraux.

O dezvoltare relativ mare au luat romanele în cicluri, ne amintim celebrul „A la recherche du temps perdu“ a tot atât de celebrului Marcel Proust atât de discutat și veșnic actual. Apoi ciclul romanesc „Les Thibault“ a cărui autor Roger Martin du Gard a fost distins cu premiul Nobel 1937. Fostul poet și șef al școlii suprarealiste, școală care lega mari speranțe dar a căror poeți aproape toți au ancorat în proză, Jules Romains a scos al 14-lea volum din monumentalul ciclu „Les hommes de bonne volonté“ pe care-l anunțase în aproape 30 de volume.

Păcat că nu putem discuta literatura lui Romains cât și pe aceea a unui fost mare poet suprarealist Georges Duhamel cel care a dus o înverșunată luptă de apărare a limbii care a inaugurat înainte cu 3—4 ani ciclul „La Chronique des Pasquier“ dintre care „Le notaire du Havre“ și „Vue de la terre promise“ credem a fi cele mai bune.

Jacques Chardonne, romancierul căminului conjugal, a cărui simplitate, faditate și platitudine e interpretată drept arta perfecțiunii expresive, pare că a terminat ciclul „Les destinées sentimentales“ iar umanistul tânăr Henry de Mintherlant continuă „Les jeunes filles“. Viziunea femeii, a căsătoriei și a moralității, punctul său de vedere specific și alături de personal l-a făcut atât de comentat, discutat și contrariat. De altfel eroul romanelor e tipul scriitorului purificat, purist, estetizant, ce privește acest trio — femei — căsătorie — moralitate — ca material de creație și experiență literară.

Trebuesc înregistrate, unele cazuri de „changement d'état d'être“ în care anul 1937 nu e avar. Astfel, André Gide accentuează în acele „Re-

touches" atitudinea sa ideologică de apostol auto-înșelat. Academicianul Marcel Prévost după ce în „Clarisse et sa fille" aduce una din cele mai teribile femei ale literaturii franceze în „La Mort des Ormeaux" își diversifică sursele sale creatoare dând un roman de complexitate, atmosferă și divagație romantice plus stupidul final prin tot atât de stupida dispariție a eroului, Pierre Benoit, minunatul romancier-reporter vrea să-și schimbe întru câțva direcția prin „Les compagnons d'Ullyse", în schimb Jaques Char-donne nu-și schimbă nimic dar nici nu aduce ceva nou prin „Romanesques".

Printre momentele importante ale cărții franceze trebuie să menționăm pe lângă comemorarea lui Jules La'forgue, delicatul simbolist care a unit procedeul poezii populare cu cea mai fină sensibilitate contemporană, — sărbătorirea omului politic, șeful mișcării monarhiste, directorul dela „Action française", delicatul poet și teoretician al simbolismului — sărbătorirea de 50 ani de luptă naționalistă a gânditorului Charles Maurras. Articole elogiase, numere de reviste închinat lui, un volum — studiu asupra luptei sale, și două cărți ale sale : „La dentelle du rempart" și „Mes idées politiques" carte ce va rămâne, credem; pentru că concretizează o viață gândită, sintetizează o activitate titanică și explică justificând o epocă. Și pentru a termina seria de aspecte din cartea franceză în 1937, vom reproduce niște informații din „Nouveau dictionnaire Simon", recent apărut, referitoare la noi „au V-e siècles les Roumains se retirèrent dans les Carpathes, d'ou ils ressortirent au XVIII-e XIX-e siècles pour coloniser les plaines de Valachie et de Moldavie dont les grandes puissances et en particulier la France, firent un royaume... la propagande allemande y trouve de sérieux appuis" (p. 149) o serie de enormități ce n'au nevoie a fi comentate: ele singure spun multe și mult...

VIDIU DRIMBA.

Cronică

Ne face plăcere să amintim volumul de epigrame intitulat „Instantanee" (ed. Lanuri), al tânărului G. Tepelea fost elev al liceului nostru. Epigrame foarte reușite lipsite însă de comic. Comicul e umorul acțiunii pe când spiritualul e comicul inteligenței. De aceea volumul d-lui G. Tepelea e foarte spiritual, deci reușit. Și ne face plăcere și mândrie că autorul a fost membru al societății noastre.

*

O altă speranță — deci și afirmare — care și-a strâns plin de siguranță și încredere viitorul în pumni e tânărul poet Ion Șugariu, colaborator la „Starmă Piatră", „Familia", „Cuvântul", „Decalogul" etc., care ne-a anunțat apariția volumului de versuri „Trecerea prin alba poartă" (ed. Pavel Suru). Poezia sa pe care o cunoaștem și care e un compromis între simbolism — parnasianism — ermetism și suprarrealism e pe cât de interesantă pe atât de originală. Iar volumul deci, așteptat, și nu ne-am putea reține să nu spunem nu cu indiferență, că Ion Șugariu era, anii trecuți printre cei mai activi membri ai societății noastre.

*

Tudor Arghezi (despre care ne-am exprimat rezervele în ceea ce-i privește proza și versurile, afară de „Cuvintele potrivite" minus „Blesteme" și cu această rezervă l-am numit mare poet) a scos numărul 32 din „Bilete pe papagal" în care o poetă face exhibiții simpatice moderne ca „Iarna" cu inima strânsă într-o basma sură și-a lepădat șuba târcată pe dealuri și umbliă cu coatele rupte prin grădini „Simpatic", — dar nu bun, O glumă

reuşită dar banală la adresa D-lui Iorga -- bună dar nu simpatică. Mai e şi un poem arghezian ce atacă cenzura. Asta e cel puţin şi prost şi antipatic.

*

13 tineri poeţi bucureşteni au tipărit recent o plachetă de poezii: fiecare semnează câte una, toate vorbind despre un subiect: dragostea. Vor urma câte două cicluri pe an, despre Dumnezeu, muzică, toamnă şi moarte. Spicuim din „Manifestul pentru o apropiere necesară“: „Noi n'am pornit o revoluţie cu un crez: Ceea ce vrem şi promitem e adunat sub titlu: readucerea poeziei în patrimoniul de simpatie şi înţelegere al tuturor. Am început cu dragostea pentru că e mai demnă de a reconstitui contactul pierdut“. Dintre poeţi cităm pe Ştefan Baciu, Gheorghinescu Vania, Virgil Carianopol, (talent masiv ce semnează cea mai bună poezie din volum), Ştefan Stănescu, subtilul metafizic şi foarte originalul proaspăt laureat al „Fundaţiilor“ şi alţii. „Cei 13“ ne amintesc grupul poezilor francezi fantezişti: Toulet, Bernard, Pellerin, Careo, etc. S'atingă aceleaşi culmi.

*

Numărul din Februarie al „Revistei Fundaţiilor Regale“ aduce două strălucite colaborări: a filosoful francez Jacques Maritain şi pe aceea a celebrului umanist Henry de Montherlant, care scriind despre Tolstoi e în elementul său. Menţionăm traducerea D-lui Roşca din Baudelaire, cele mai bune din câte avem, întrecând mult şi pe acelea ale D-lui Ioan Pillat care a instituit premiul „Baudelaire“ şi pe care l-a luat N. Roşca, a cărui volum complet va apare curând Del Şerban Cioculescu în „Aspecte epice contemporane“ discutând pe noul Ionel Teodoreanu, probează de o strălucitoare inteligenţă şi inconsecvenţă precum şi de un rafinat, spirit critic, adesea nejust şi contradictoriu.

*

„Universul literar“ apare voind să se pună „în slujba năzuinţelor adevăratului gând românesc de a se ogliadi în artă“. Menţionăm studiul „Elogiu prieteniei“ a sobrului şi de o academică răceală clasicistului profesor universitar N. I. Herescu. Ion Pillat, rar exemplu de poet (tradiţionalist stil Francis Jammes) şi critic (de un modern occidental) la un loc, semnează „Tradiţia şi evoluţia literară“ în care condamnă ridicolul şi deplasatul salt modernist (nu modern) de mai muşăreală a poeziei noastre extremiste. Ovidiu Papadima reputatul critic gândrist, în „Poezia şi sentimentele mari“ atribuie cu recunoscute-i competenţă de discernământ critic, lipsa de teme mari ale poeziei, caracterului însuşi meschin al omului modern fără imaginea perspectivelor de teme cosmice ale vieţii. Ionel Teodoreanu -- acelaşi -- are un fragment din volumul „Octave“ iar C. Fântănescu, proaspătul critic apărut în coloanele „Universului“ are un foarte interesant articol despre „Scriitori, cărţi, critici“. A. Maniu, o poezie din ultima fază a evoluţiei sale poetice.

Ne închinăm cu respect în faţa acestei tribune de literatură naţională, românească.

OVIDIU DRIMBA

Anunţ

Societatea compozitorilor români, organizează un concurs de cântece populare româneşti. Cei cari cunosc un cântec sau mai multe caracteristice regiunii din care fac parte, sunt rugaţi a-le trimite scrise pe note şi cu versurile cetibile. De asemenea va fi scris şi numele şi localitatea (regiunea) trimiţătorului şi se vor trimite pe adresa: Valeriu P. Popa str. N. Jilga 26. Cei cari nu sunt în măsură de a-şi-l putea transcrie pe note se vor prezenta la aceeaşi adresă.

Cântecul popular clasificat cel mai frumos va fi premiat cu 5000 lei şi publicat.

La revista noastră pot colabora elevii liceului »Emanuil Gojdu«, foștii elevi, precum și elevii altor școli, ale căror articole le publicăm bucuros *în măsura posibilităților*. Redacția își rezervă dreptul de a face eventuale corecturi la articolele elevilor.

Un număr restrâns de pagini din fiecare număr va fi rezervat domnilor profesori și părinților pentru a trata chestiuni care privesc viața ori educația elevilor.

Articolele se vor scrie citeț și pe o pagină a foii, iar cele pentru numărul următor al revistei se vor trimite până *cel mai târziu în prima zi a lunii următoare* pe adresa: Prof. Augustin Cosma, Oradea, Str. Dr. Lascu No. 5, cu mențiunea: Pentru revista »Țara visurilor noastre«, scrisă pe plic.

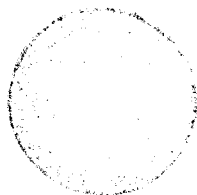
Redacția stă cu toată plăcerea la dispoziția cititorilor pentru a-i lămuri, pentru a le ajuta cu rezolvarea problemelor pe cari nu și-le pot înșiși rezolvi. Aceasta fie la poșta redacției, fie, dacă problema merită interes deosebit, în cadrele unui articol.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENTE PE ANUL ȘCOLAR 1937/38.

Pentru instituțiuni	lei
Abonamente de încurajare	200 »
Pentru d-nii profesori și părinți	100 »
Pentru elevi	60 »

Cine reține un număr, se consideră abonat.

Prețul unui exemplar 10 lei.

BCU Cluj / **TIPOGRAFIA** brary Cluj

ROMÂNEASCĂ

ORADEA 1938